

Utlåtande 2018: RI (Dnr 171-1309/2017)

För ett tryggare och säkrare Stockholm Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021, bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016, dnr 307-643/2012, upphör att gälla som styrdokument.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige antog i april 2013 Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016. Stadsledningskontoret har nu tagit fram förslag till ett nytt trygghets- och säkerhetsprogram att gälla för tiden 2018-2021.

Trygghets- och säkerhetsprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som ger en inriktning till stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete.

Förslaget tar sin utgångspunkt i Vision 2040, ett Stockholm för alla. I programmet utgör individens trygghet och säkerhet kärnan. Individens trygghet och säkerhet förutsätter att viktiga funktioner och verksamheter som staden ansvarar för fungerar väl och kan levereras utan avbrott och att vi skyddar vår miljö och egendom. Att grundläggande värden upprätthålls är också en förutsättning.

Stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för genomförandet av trygghets- och säkerhetsprogrammet. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för samordning av frågorna och arbetar systematiskt och i bred samverkan för att utveckla det strategiska trygghets- och säkerhetsarbetet i staden. Det förebyggande arbetet står i fokus då det skapar hållbarhet över tid.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret och remitterats till samtliga facknämnder, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB:s samtliga bolag och Storstockholms Brandförsvaret. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och S:t Erik Livförsäkring AB har ej inkommit med svar. Trafikkontoret har svarat med ett konstorsyttrande.

Arbetsmarknadsnämnden delar stadsledningskontorets bedömning att stadens trygghets- och säkerhetsprogram är en central del i arbetet med ett Stockholm som håller samman och anser vidare att förslaget utgör ett bra styrdokument som tydliggör mål och ansvarsförhållanden.

Exploateringsnämnden ser positivt på att programmet har tagits fram med utgångspunkt i Vision 2040, ett Stockholm för alla.

Fastighetsnämnden anser att förslaget lägger grunden för ett samordnat, effektivt och långsiktigt trygghets- och säkerhetsarbete inom staden.

Idrottsnämnden ser positivt på föreliggande program, då det är lättöverskådligt med övergripande mål- och fokusområden.

Kulturnämnden anser att programmet är väl genomarbetat och i stort ger en tydlig beskrivning av hur säkerhetsarbetet är tänkt att bedrivas och utformas, men att det finns delar som behöver förtydligas eller utvecklas för att det ska vara ett väl fungerande styrande verktyg i det förebyggande trygghets- och säkerhetsarbetet.

Kyrkogårdsnämnden ser positivt på förslaget, men efterfrågar tydligare anvisningar hur samverkan kan ske med de brottsförebyggande råden samt hur kopplingen mellan det systematiska säkerhets- och arbetsmiljöarbetet ska stärkas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommenterar i sitt remissvar de områden som rör nämndens verksamhetsområden.

Servicenämnden stödjer förslaget och anser att det klargör viktiga utgångspunkter för stadens styrning och insatser gällande säkerhetsarbetet. Därutöver menar nämnden att det vore önskvärt att programmet tillförs

resonemang om säkerhetsarbetet ur ett leverantörsperspektiv med avseende på stadens roll som beställare.

Socialnämnden ställer sig positiv till förslaget, som de anser till sin helhet stärker stadens trygghets- och säkerhetsarbete.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på att programmet uppdateras men konstaterar samtidigt att det pågår parallella arbeten inom trygghets- och säkerhetsområdet och menar att det finns ett behov av att samordna eller förtydliga dessa arbeten bättre, både vad gäller det dagliga säkerhetsarbetet och det långsiktiga, förebyggande arbetet.

Trafikkontoret konstaterar att flera av de krav som ställs på nämnder och bolag för att uppnå ett tryggare och säkrare Stockholm redan i dagsläget hanteras av trafikkontoret och föreslår av resursskäl ett stegvis införande av det nya programmet.

Utbildningsnämnden anser att det är positivt att det förebyggande arbetet står i fokus då det skapar hållbarhet över tid.

Äldrenämnden anser att förslaget till program är ett gott stöd för ett samordnat trygghets- och säkerhetsarbete inom staden.

Överförmyndarnämnden anser att det föreslagna programmet bör kunna ge ett bra stöd till nämnder och bolag i deras planering och i det dagliga arbetet med frågor som rör säkerhet och beredskap.

Bromma stadsdelsnämnd är positiv till det föreslagna programmet.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd redogör för ett antal synpunkter om programmet i sitt remissvar.

Farsta stadsdelsnämnd anser att förslaget ger riktning till och stärker förvaltningens samlade arbete under åren 2018–2021 och klargör mål och ansvarsförhållanden.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att programmet skapar förutsättningar och möjlighet till ett förbättrat trygghets- och säkerhetsarbete både på central och på lokal nivå.

Hässelby-Vällingbys stadsdelsnämnd är positiv till förslaget.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det föreslagna programmet ger riktningen för att stärka stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete under åren 2018-2021 och klargör mål och ansvarsförhållanden på ett tydligt och strukturerat sätt.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att programmet förtydligar mål och utgångspunkter för hur nämnder och bolag ska prioritera och bedriva sitt trygghets- och säkerhetsarbete, men ser behov av att programmet tar upp social prevention och vikten av förebyggande arbete inom fält- och fritidsverksamheten inom fokusområdet om att förebygga brott.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är positiv till det föreslagna programmet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har inget att erinra mot förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget är positivt och bidrar till att vägleda och koordinera arbetet inom trygghets- och säkerhetsarbetet mot Vision 2040, Ett Stockholm för alla.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att det föreslagna programmet bidrar med struktur och processer samtidigt som insatser, inriktning och utveckling klargörs inom fokusområdena för att skapa ett tryggt och säkert samhälle för stadens medborgare.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att det föreslagna programmet ger riktningen för att stärka stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete under åren 2018-2021 och på ett tydligt och strukturerat sätt klargör mål och ansvarsförhållanden.

Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positiv till programmet som på ett tydligt och strukturerat sätt ger en bra översikt över det ansvar som olika delar av Stockholms stads verksamheter har inom området.

Östermalms stadsdelsnämnd ser positivt på det nya förslaget, men önskar ett förtydligande i frågan om arbetet med informationssäkerhet och informationssäkerhetssamordnare.

Stockholms Stadshus AB är sammantaget positiv till att staden har ett aktivt trygghets- och säkerhetsarbete som formuleras i ett stadsövergripande program. Programmets ambition att ge en tydlig bild av vilken riktning bolagen ska ta, samt hur de kan stärka stadens trygghets- och säkerhetsarbete är positivt.

Storstockholms Brandförsvär ser det som mycket positivt att Stockholms stad i sitt trygghets- och säkerhetsprogram tar ett helhetsgrepp kring dessa frågor.

Mina synpunkter

Trygghet och säkerhet är en förutsättning för att vår stad med dess invånare ska kunna växa och utvecklas. Flera händelser under året har satt fokus på dessa frågor och det är av stor vikt att stadens säkerhetsarbete är uppdaterat och väl strukturerat för att möta de utmaningar vi ser på området. Trygghets- och säkerhetsarbetet i staden bygger på en förståelse för att medborgarnas behov av trygghetsskapande åtgärder varierar. Insatserna kan därför se mycket olika ut beroende på om de exempelvis handlar om kvinnors otrygghet i det offentliga rummet eller förebyggande av organiserad brottslighet.

Det program som här föreläggs kommunfullmäktige för beslut utgör ett ramverk för nämndernas och bolagens säkerhetsarbete. Det pekar tydligt ut stadens fokusområden där brotts- och olycksprevention får stort utrymme och därtill lyfts frågor om att säkra stadens funktionalitet genom att förhindra att hot och intrång skadar verksamheterna. Stadens ansvar för att försvara samhällets grundläggande värden såsom demokratin och mänskliga rättigheter tydliggörs också i programmet.

Utifrån det ramverk som presenteras ska respektive nämnd och bolag arbeta med utgångspunkt i sina egna verksamheter och ansvarsområden.

Stadsledningskontoret, med stöd av Stockholms Stadshus AB, har ett särskilt ansvar för att koordinera och följa upp säkerhets- och trygghetsarbetet i staden.

Vid sidan av detta trygghets- och säkerhetsprogram finns andra styrdokument inom staden som har inverkan på stadens trygghetsarbete.

Exempel på sådana är strategin mot våldsbejakande extremism, personalpolicyn, miljöprogrammet och strategi för en smart och uppkopplad stad.

Programmet har varit föremål för en omfattande remiss i staden och har justerats för att tillgodose synpunkter som inkommit. Bland de förändringar som skett är det viktigt att lyfta fram några punkter i synnerhet:

Programmet har justerats för att tillgodose synpunkter från Stockholms Stadshus AB som gäller hur bolagen kan och ska arbeta med säkerhetsfrågor. Därutöver har förtydliganden skett gällande stadens arbete med informations säkerhet. Vidare har relationen mellan stadsdelsnämnder och facknämnder i händelse av ett behov av krisstöd förtydligats.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. För ett tryggare och säkrare Stockholm Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson och Cecilia Brinck (alla M) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Föredragande borgarråds förslag till beslut bifalls delvis
2. Att inarbeta föreslagna ändringar enligt nedan
3. Därutöver anfördes följande

Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram är ett samlingsdokument för en rad planer som enligt rådande lagstiftning ska finnas i alla kommuner. Dokumentet ska tjäna som stadens handlingsprogram för olycksförebyggande arbete, plan för extraordinära händelser och säkerhetsskyddsplan men också utgöra stadens brottsförebyggande program.

Kraftfulla insatser krävs för att en stad av Stockholms storlek ska upplevas som en trygg och säker stad för alla som bor och vistas här. Stockholms stad har ett stort behov av och en förpliktigande skyldighet att värna sina invånare och besökare och att direkt eller indirekt göra det yttersta för att minimera stadens sårbarhet. I Stockholm går många olika intressen samman på nationell, regional och lokal nivå vilket ställer höga krav på styrning, samordning och samverkan vid oönskade händelser, både inom staden och med berörda aktörer på samtliga nivåer. Det gäller att risker och sårbarheter noga analyseras i syfte att bedriva insatser som är förebyggande samt ha bearbetade strukturer för att vidta direkta och konkreta säkerhets- och trygghetsåtgärder då oönskade och oväntade händelser inträffar. Därför är Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram ett mycket viktigt styrdokument som bygger vidare på nuvarande trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016.

Det är därför väldigt bekymmersamt att förslaget från majoriteten är så bristfälligt. Det gäller särskilt att programmet saknar en adekvat och aktuell bakgrundsanalys samt lägesbild. Flera i närtid publicerade trygghetsmätningar för staden och regionen visar tydligt att den upplevda oron för brott och otryggheten ökar samt att det finns stora och svåra problem med brottsutsatta områden. Men dessa undersökningar, mätningar och rapporter nämns inte i stadens nya trygghets- och säkerhetsprogram, istället hänvisas det till äldre dokument. Några exempel på detta är:

- Den stadsövergripande trygghetsmätning som hänvisas till är den från 2014, inte den senaste från 2017. Nationella trygghetsundersökningen från Brå med regionala resultat som hänvisas till är från 2015, inte den senaste från 2016.

Resultat från Stockholm stads trygghetsmätning 2017 visar att otryggheten i Stockholm ökar och det framkommer en relativt tydlig ökning vad gäller oro för brott. Särskilt i vissa stadsdelar ökar otryggheten, främst i Järvaområdet. Även oro för att gå ut i det egna bostadsområdet på kvällen ökar.

- Polisen har för första gången låtit Brottsförebyggande rådet (Brå) kartlägga befolkningens oro för brottslighet och förtroendet för polisen och rättsväsendet ända ned på lokal nivå, men den undersökningen finns inte med i programmet.

Den lokala NTU 2017, Nationell trygghetsundersökning på lokal nivå, bekräftar bilden av en stad och region där otryggheten och kriminaliteten fått fäste. Det är stora skillnader mellan olika delar av Stockholmsregionen när det gäller medborgarnas utsatthet för brott och känsla av otrygghet. Omkring en tredjedel, 29 procent av stockholmarna känner sig otrygga att gå ut i sitt bostadsområde en sen kväll. 37 procent av kvinnorna och 19 procent av

männen i regionen svarar att de känner sig mycket eller ganska otrygga om de går ut sent en kväll i området där de bor. I Rinkeby och Botkyrka är andelen otrygga högre, 52 respektive 45 procent. Oron att utsättas för våldtäkt eller andra sexuella angrepp är enligt undersökningen större i storstadsregionerna än i andra delar av landet. 22 procent av kvinnorna och 2 procent av männen i Stockholm har under det senaste året oroat sig mycket eller ganska ofta för detta. Yngre är mer oroliga än äldre. Antalet anmälda våldtäkter har ökat med 29 procent i Stockholms stad under 2017 enligt Brå. Detta är en utveckling som helt utelämnas i dokumentet.

- Länsstyrelsen i Stockholms läns trygghetsundersökning för 2017 finns inte med. I den redovisas att i fyra stadsdelar i Stockholms stad – Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Farsta och Skärholmen – uppger mer än hälften att de upplevt otrygghet i sitt eget bostadsområde på kvällarna eller nattetid.
- Med i programmet som bakgrund finns inte heller Polismyndighetens rapport om utsatta områden i Sverige. Rapporten är en uppföljning och fördjupning av dåvarande Rikspolisstyrelsens rapport ”En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället” som beskrev fenomenet med utsatta områden. Relativt många av de totalt 61 utsatta områden som polisen har pekat ut återfinns i Stockholmsregionen; 21 stycken.

Bland det viktigaste som kan göras i de utsatta områden som pekas ut i rapporten är, vilket även Polisen poängterar, att tillskapa ett förstärkt och fördjupat samarbete mellan samhällets olika aktörer. Det kan röra sig om samordnade insatser mellan polis, kommunen i stort, arbetsförmedling, socialtjänst, skola, kriminalvård och andra aktörer. Grunden är att kommunerna själva är en viktig aktör. Samordnade kommunala insatser är en förutsättning för fungerande förebyggande åtgärder.

Det dödliga våldet nådde nya alarmerande rekordsiffror i Stockholms län under 2017. Under perioden 1 januari – 31 december 2017 skedde 129 bekräftade skjutningar som resulterade i nitton dödade och 43 skadade. I Rinkeby inträffade två dödsskjutningar under årets första åtta dagar. Polisen i region Stockholm har just nu 660 pågående förundersökningar som rör grova våldsbrott, som till exempel mord och mordförsök, våldtäkter, människorov och utpressning. Dessutom pågår ett stort antal utredningar rörande annan brottslighet, exempelvis rån där skjutvapen använts. Vi har områden i Stockholm där människor löper risk att hamna i skottlinjen på allmänna platser i tätbebyggda områden.

Stockholms stads mål för 2018 är att 76 procent av invånarna ska känna sig trygga i sin stadsdel. Men i Skärholmen är målet bara 52 procent. På Östermalm är det 85 procent. I Hässelby-Vällingby är målet 58 procent och i Spånga-Tensta är målet 60 procent. Vi reagerar kraftfullt på att stadens politiska styre kan acceptera sådana skillnader. Det är ett stort svek mot de stockholmare som berörs. Staden måste ha samma höga ambitioner oavsett var invånarna bor. Vi måste arbeta för ett tryggt Stockholm för alla, det är grundläggande för ett välfungerande samhälle.

Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram är ett viktigt dokument, men bakgrundsanalysen, lägesbilden, ambitionerna och åtgärderna inom det mycket viktiga ”Fokusområde 2: Förebygga brott” har som synes stora brister. Det måste uppdateras samt förstärkas och kopplas ihop med verkliga åtgärder och satsningar på säkerhet och trygghet för att det ska vara meningsfullt. Det krävs mer vilja och fler resurser för att komma till rätta med de otrygghetsproblem och den kriminalitet vi ser i Stockholms stad.

Sociala klyftor nämns genomgående i rapporten som den enda förklaringen till problem i vissa stadsdelar. Ett exempel är på sidan 8 där majoriteten slår fast att upplopp och kravaller beror på ”de sociala skillnaderna”. Vi anser att detta är en för grund analys. Självklart ska vi motverka socialt utanförskap men att förklara upplopp och andra kriminella handlingar enbart på sociala skillnader är att skylla ifrån sig på externa faktorer och underminera det personliga ansvarstagandet.

En viktig punkt i trygghets- och säkerhetsarbetet är att stadens arbete mot våldsbejakande extremism utvecklas. Staden måste motarbeta incitamenten för radikalisering för att minimera risken för att Stockholm drabbas av nya terroristattentat. Vi saknar insikt om detta i föreliggande program. Inte en enda gång i dokumentet nämns islamistisk terrorism i brödtextern trots att det enligt SÄPO är den form av terrorism som utgör det mest allvarliga säkerhetshotet mot Sverige idag.

Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram ska utgöra stadens brottsförebyggande program genom att ge struktur och förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Dock har programmet, som vi beskrivit, stora och allvarliga brister och vi vill därför peka på ett antal centrala områden för ändringar och åtgärder i programmet:

- Programmet uppdateras och kompletteras med de senaste trygghetsundersökningarna, mätningarna och rapporterna från staden, Länsstyrelsen, Polisen och Brå.
- En tydlig strategi och tidsplan för hur den upplevda otryggheten kan halveras i de stadsdelar där otryggheten är som störst.
- En åtgärdsplan på hur vi kan öka tryggheten, genom fler kommunala ordningsvakter och övervakningskameror, i områden där statens polisåtaganden inte räcker till. Innehållandes en strategi kring hur kommuner som får betydande kostnadsökningar på grund av avsaknad av polis kan kompenseras genom statliga anslag.
- Planer för att intensifiera de trygghetsskapande åtgärderna i de vålds- och brottsutsatta områdena.
- En strategi för att bekämpa den öppna droghandeln i Stockholm samt hur man avser att satsa förebyggande för att fler unga ska avstå från droger.
- Förutsättningarna för att förhandla med regeringen att positivt särbehandla Stockholm när det gäller tilldelningen av poliser och ger polisen i Stockholms län resurser i förhållande till antal brott och allvaret i brotten.
- Ett inrättande av en stadsövergripande trygghetsjour, där det finns möjlighet att ringa in ordningsvakter dygnet runt om det blir otryggt i ett område i utsatta områden över hela staden.

- Att arbetet mot våldsbejakande extremism tas på allvar och prioriteras.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021, bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016, dnr 307-643/2012, upphör att gälla som styrdokument.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Ulrika Gunnarsson

Remissammanställning

Ärendet

Inriktningen för allt arbete i staden, således även förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram, formuleras i Vision 2040 om ett Stockholm som under kommande decennier utvecklas på ett socialt, ekonomiskt, ekologiskt och demokratiskt hållbart sätt. Förslaget till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 lägger tonvikt på det förebyggande arbetet. På så vis kan staden i mesta möjliga mån förhindra att oönskade händelser inträffar. Om något ändå inträffar finns delar i programmet som behandlar hur en oönskad händelse hanteras och hur dess konsekvenser minimeras.

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete handlar om att värna flera övergripande målområden:

- individens trygghet och säkerhet
- stadens funktionalitet
- miljö och egendom
- grundläggande värden

Målområdena är i stor utsträckning beroende av varandra.

Individens trygghet och säkerhet utgör kärnan då allt i stadens trygghets- och säkerhetsarbete, direkt eller indirekt, handlar om att värna de individer som bor, verkar och vistas i vår stad. Detta förutsätter att viktiga funktioner och verksamheter som staden ansvarar för fungerar väl och kan levereras utan avbrott och att vi skyddar vår miljö och egendom. Det förutsätter också att staden upprätthåller grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

De övergripande målområden som stadens trygghets- och säkerhetsarbete syftar till bryts i programmet ner i olika fokusområden som har bäring på ett eller flera av de övergripande målområdena. Här finns exempelvis tydligt formulerade målsättningar för stadens brottsförebyggande arbete. Inom samtliga fokusområden ska kommunikation vara en integrerad del av arbetet.

Fokusområdena är:

- Förebygga olyckor
- Förebygga brott
- Förebygga otillåten påverkan och hot och våld mot anställda
- Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga
- Bygga ett gott säkerhetsskydd

Som stöd för det praktiska arbetet ska kompletterande anvisningar tas fram. En uppdaterad förteckning ska finnas tillgänglig på stadens intranät. Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att hålla sig uppdaterade om gällande anvisningar och för att följa innehållet i dessa.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete är en central del i arbetet för ett Stockholm som håller samman. Upplevd trygghet är en förutsättning för att stockholmarna ska kunna leva och verka obehindrat och den förbättrar möjligheten att förverkliga ambitioner och drömmar. Det är avgörande att invånarna kan lita på att samhället gör sitt yttersta för att garantera detta och skapa en trygg stad.

I arbetet med att uppnå de övergripande målen med stadens trygghets- och säkerhetsarbete står staden inför en rad utmaningar. Händelser i närtid, som exempelvis terrorattacken på Drottninggatan och skjutningar i ytterstaden, visar på behovet av att staden och samhället gemensamt förstärker det samlade trygghets- och säkerhetsarbetet. Stadsledningskontoret anser att föreslaget program ger organisationen förutsättningar för att hantera utmaningarna. Förslaget till ett nytt trygghets- och säkerhetsprogram ger riktning till och stärker stadens samlade arbete under åren 2018-2021 och klargör mål och ansvarsförhållanden.

Programmet ersätter enskilda lagstadgade planer som kommunen är skyldig att fastställa. Gällande det brottsförebyggande arbetet bidrar programmet med struktur och processer samtidigt som insatser och inriktning på arbetet inom just det fokusområdet till stor del inryms i andra program och styrdokument för stadens verksamheter.

Om oönskade händelser inträffar ska dessa hanteras inom stadens krishanteringsorganisation. Allvarliga händelser ska utvärderas för att skapa lärande och förbättra både det förebyggande samt det hanterande arbetet framåt. Utvärderingen av stadens hantering av händelserna i samband med terrorattacken 7 april visar att stadens krisorganisation på det stora hela fungerade väl men att det finns anledning att fortsatt utveckla rutiner och systematik för tydligare roller internt och i samverkan med externa aktörer.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser förväntas konkretisera och omsätta programmet till den egna verksamhetens uppdrag och inriktning i ordinarie verksamhetsplanering. Kommunstyrelsen ansvarar för den samlade uppföljningen av programmets olika delar. Nämnder och bolagsstyrelser följer upp inom ramen för den ordinarie uppföljningen av mål och budget samt bidrar till goda beslutsunderlag genom årlig rapportering av risk- och lägesbilder i enlighet med programmet. Arbetet med löpande uppföljning av för programmet relevant statistik och rapportering av

lägesbilder tydliggörs i detta program. Stadsledningskontoret anser att det på ett värdefullt sätt bidrar till goda beslutsunderlag och att staden på så sätt kan koordinera insatser mot de mest framträdande utmaningarna.

Stadens trygghetsmätning visar att den upplevda oron för brott och otryggheten i det egna bostadsområdet är högre hos stadens kvinnor än män. Stadsledningskontoret vill betona vikten av att nämnder och bolagsstyrelser i implementering av programmet och i det fortsatta trygghetsarbetet beaktar dessa skillnader vid val av åtgärder och insatser.

Stadsledningskontoret föreslår att Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 godkänns och att Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016 utgår som styrdokument.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret och remitterats till samtliga facknämnder, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB:s samtliga bolag och Storstockholms Brandförsvaret. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och S:t Erik Livförsäkring AB har ej inkommit med svar. Trafikkontoret har svarat med ett konstorsyttrande.

Innehållsförteckning	Sid
Arbetsmarknadsnämnden	13
Exploateringsnämnden	15
Fastighetsnämnden	15
Idrottsnämnden	18
Kulturnämnden	19
Kyrkogårdsnämnden	22
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	23
Servicenämnden	29
Socialnämnden	30
Stadsbyggnadsnämnden	31
Trafikkontoret	34
Utbildningsnämnden	35
Äldrenämnden	36
Överförmyndarnämnden	37
Bromma stadsdelsnämnd	38
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	39
Farsta stadsdelsnämnd	42
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	42
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	43

Kungsholmens stadsdelsnämnd	44
Norrmalms stadsdelsnämnd	47
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	51
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	52
Skärholmens stadsdelsnämnd	52
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	54
Södermalms stadsdelsnämnd	55
Älvsjö stadsdelsnämnd	57
Östermalms stadsdelsnämnd	58
Stockholms Stadshus AB	59
Storstockholms Brandförsvär	68

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2017 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Reservation anfördes av Johanna Sjö m.fl. (alla M), Gulan Avcı (L) och Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

*Ersätтарыttrand*e gjordes av Ofelia Namazova (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar stadsledningskontorets bedömning att stadens trygghets- och säkerhetsprogram är en central del i arbetet med ett Stockholm som håller samman. Arbetsmarknadsförvaltningen anser vidare att förslaget till ett nytt trygghets- och säkerhetsprogram utgör ett bra styrdokument som tydliggör mål och ansvarsförhållanden. Programmet belyser på ett relevant och insiktsfullt sätt de risker som finns kopplat till ”Den moderna staden”.

Nämnder och bolag ska, utifrån de mål staden uttrycker i programmet, formulera egna mål och aktiviteter i samband med ordinarie verksamhetsplanering. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att detta arbetssätt är bra. Att bryta ner programmet i nämndspecifika mål, indikatorer och aktiviteter i verksamhetsplanen utgör den bästa formen av styrning för att säkra implementering och efterlevnad. Nämndernas verksamhetsplanering kommer även vara ett viktigt styrdokument för att hantera och anpassa trygghets- och säkerhetsåtgärder utifrån ansvarsområden och lokala förutsättningar och behov.

Alla kommuner och landsting är i lag ålagda att årligen genomföra risk- och sårbarhetsanalyser (RSA). I det årliga arbetet görs en bedömning av hur kritiska verksamheternas åtaganden är för det som trygghets- och säkerhetsarbetet ska värna, exempelvis för liv och hälsa eller för stadens funktionalitet. Därefter ska nämnder och bolag identifiera risker mot sina respektive verksamheter och löpande vidta åtgärder. Detta för att både minska sannolikheten för oönskade händelser samt konsekvenserna om de ändå skulle inträffa. Arbetsmarknadsförvaltningen tycker det är viktigt att arbetet med framtagande av RSA kopplas samman med den övriga planeringen för verksamheten. Att få in arbetet med RSA i ILS-webben borde borge för en bättre förståelse, lokal förankring och implementering.

Arbetsmarknadsförvaltningen har en utsedd säkerhetssamordnare som ansvarar för att samordna trygghets- och säkerhetsarbetet inom förvaltningen. Denna funktion har tillsammans med förvaltningsledning och chefer en avgörande roll i att implementera programmets intentioner och arbetssätt.

En viktig del i stadens systematiska arbete med trygghet och säkerhet är löpande rapportering och uppföljning av inträffade oönskade händelser. Nämnder och bolag ska säkerställa att samtliga oönskade händelser rapporteras in i stadens händelsehanteringssystem, IA. Arbetsmarknadsförvaltningen jobbar med att öka graden av rapportering genom att i större omfattning förklara syftet och tillämpningen av IA för chefer, medarbetare och fackliga företrädare.

Vissa oönskade händelser innebär, eller riskerar att innebära, konsekvenser som inte kan hanteras inom ordinarie organisation. För hantering av sådana händelser ska nämnder och bolag ha en utsedd krisledningsorganisation.

Arbetsmarknadsförvaltningen övar med den centrala krisledningen årligen och har även nyligen uppdaterat den centrala krisledningsplanen. För att lära av inträffade oönskade händelser har förvaltningen bl a utvärderat sitt agerande vid händelserna kopplade till terrorattentatet mot Stockholm den 7 april. Förslag till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram ger en bra beskrivning i hur ansvar, mandat och roller fördelas mellan kommunstyrelse och förvaltning.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att programmet även på ett tydligt sätt lyfter fram att kommunikation behöver vara en integrerad del av arbetet inom samtliga fokusområden. Vid förvaltningens egna krisledningsövningar har tydliggjorts hur avgörande en god kommunikationsförmåga är för att lägga grunden för effektiv kriskommunikation i händelse av en kris.

Med anledning av att frågor kopplade till informationssäkerhet har flyttats från trygghets- och säkerhetsprogrammet till stadens digitaliseringsprogram ”En smart och uppkopplad stad”, vill förvaltningen betona vikten av samordning och tydlighet gällande stadens informationssäkerhetsarbete. Informationssäkerhet är i många fall sammankopplat, både vad gäller planering, genomförande och struktur, med övrigt trygghets- och säkerhetsarbete och den information som omfattas av informationssäkerhetsarbetet är inte alltid digital. Förvaltningen anser därför att det är viktigt att stadens riktlinjer för informationssäkerhet uppdateras så att det finns en tydlig beskrivning av ansvar och arbetssätt, och att det blir riktlinjerna brygga mellan

trygghets- och säkerhetsprogrammet och digitaliseringsprogrammet.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser liksom i arbete med verksamhetsplanering att det är bra att uppföljningen av programmets olika delar sker inom ramen för den ordinarie uppföljningen av mål och budget.

Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att nämnden för egen del godkänner förslagen i remissen och att nämnden hänvisar till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 7 december 2017 följande.

1. Exploateringsnämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Joakim Larsson m.fl. (alla M) och Abit Dundar (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Susanne Wicklund (C) och Michaela Hollis (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna och Liberalerna.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret ser positivt på att programmet för ett tryggare och säkrare Stockholm har tagits fram med utgångspunkt i Vision 20140, ett Stockholm för alla.

Kontoret ser också väldigt positivt på programmets fokus på systematik och det förebyggande arbetet vilket skapar hållbarhet över tid.

Kontoret kommer påbörja arbetet med att konkretisera programmet utifrån uppdrag, målgrupper och det egna ansvarsområdet.

Viktigt för kontoret är att ha ett trygghets- och säkerhetsperspektiv tidigt i planering av stadsmiljön och vid om- och nybyggnationer.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2017 att godkänna och överlämna fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på

remissen.

Reservation anfördes av Richard Bengtsson m.fl. (alla L) och Henrik Sjölander m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (alla S), Åke Askensten m.fl. (alla MP) och Mehdi Oguzsoy (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Hamid Ershad Sarabi (C) och Lisa Fuglesang (KD) som hänvisade till reservation anförd av Liberalerna och Moderaterna.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Fokusområde 1, förebygga olyckor:

Målet är att staden ska bidra till att minska antalet olyckor med påverkan på människa, miljö och egendom inom det geografiska området. Staden ska även begränsa konsekvenserna av de olyckor som ändå inträffar.

Fastighetsnämnden har redan idag ett särskilt fokus på riskbedömningar och åtgärder för förebyggande av olycksfall under och efter om- och nybyggnation och instämmer med skriftställaren om vikten av att förebygga olyckor. I programmet föreslås nämnden även framgent beskriva och dokumentera hur det systematiska brand- och olycksförebyggande arbetet följs upp och utöver detta föreslås nämnden under tertial två rapportera nulägesbild samt prognos för möjlig utveckling till kommunstyrelsen, något nämnden välkomnar för att kunna bistå kommunstyrelsen i dess arbete med att förebygga olycksfall.

Fokusområde 2, förebygga brott:

Målet är att staden ska bidra till att minska förekomsten av brott, liksom rädslan för att utsättas för brott bland boende, besökare och företagare i Stockholm

Nämnden uppdras i programmet skapa en utsedd funktion med uppgift att driva samt samordna det brottsförebyggande arbetet.

Utveckling som programmet föreslår gällande nämndens arbete för att strypa rekrytering till brottslighet, investeringar i den fysiska miljön för ökad trygghet samt arbetet mot våldsbejakande extremism måste utredas mer innan nämnden kan avgöra hur och på vilken nivå den kan arbeta med dessa frågor. Nämnden instämmer om vikten av detta arbete för att skapa en högre grad av upplevd trygghet i staden för samtliga.

Fokusområde 3, förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda:

Målet är att staden ska motverka hot, trakasserier och våld mot anställda. Stadens

invånare ska även kunna känna förtroende för att stadens politiker och anställda följer gällande regler och inte låter sig påverkas.

Fokusområdet lägger vikt vid att det, utöver det systematiska arbetsmiljöarbetet i enlighet med stadens personalpolicy som bedrivs idag för att förebygga hot och våld mot anställda, ska genomföras nuläges- och riskanalyser på kommunstyrelsenivå för att kunna bidra med information och utbildningsinsatser för anställda inom staden. Nämnden förväntas framöver ytterligare stärka sin rapportering av incidenter kopplade till fokusområdet, något som nämnden ställer sig positiva till.

Fokusområde 4, bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga:

Målet är att staden ska stå emot störningar och upprätthålla samhällsviktig verksamhet, förebygga oönskade händelser och vara väl förberedda att hantera och lära av de som ändå inträffar.

Hanteringen ska ske med bibehållet eller stärkt förtroende från allmänheten.

Samtliga nämnder ska utifrån identifierade risker i årliga risk- och sårbarhetsanalysen (RSA), vidtaga eller initiera åtgärder för att eliminera risker och behandla dessa. Nämnderna ska även ha kunskap om vilka verksamheter som är samhällsviktiga inom sina respektive ansvarsområden. För dessa samhällsviktiga verksamheter ska nämnderna ha rutiner och planer för att dessa ska kunna upprätthålla sina verksamheter. Samtliga nämnder uppdras ha en uppdaterad krisledningsplan och en utsedd krisledningsorganisation samt en plan för uthållighet. Man ska även årligen genomföra krisledningsövning.

Hittills har fastighetsnämndens RSA mest gått ut på att minimera avvikelser i administrativa rutiner. Här begär man att RSA görs över eventuella yttre händelser varför det här krävs ett nytt tänk runt och i våra lokaler och byggnader. Konkreta kontrollåtgärder, systematiskt brandskyddsarbete (SBA), systematiskt arbetsmiljöarbete men också vara noga med händelse och incidentrapportering (IA). Förvaltningen behöver ytterligare organisera detta för dessa stärkta krav.

Fokusområde 5, bygga ett gott säkerhetsskydd:

Staden ska ha ett gott skydd mot terroristbrott och andra brott som kan hota Sveriges och därmed också stadens säkerhet. Staden ska också skydda uppgifter som är hemliga med hänsyn till rikets säkerhet som vi hanterar inom ramen för vårt uppdrag. Samtliga nämnder ska bedöma om de berörs av skyddslagstiftningen.

Berörs nämnden så ska den utse en säkerhetsskyddssamordnare samt ersättare som ansvarar för säkerhetsskyddsarbetet inom den egna nämnden. Utöver detta ska nämnden genomföra en säkerhetsanalys för att identifiera skyddsvärda delar inom sitt verksamhetsområde med hänsyn till rikets säkerhet eller terrorism.

Då nämnden förvaltar flertalet öppna, publika byggnader samt Stockholms Stadshus är detta fokusområde något som nämnden ytterligare måste utreda.

Oavsett om nämnden efter utredning anses beröras av skyddslagstiftningen är den om programmet antas skyldig att arbeta med informationssäkerhet inklusive utreda så all hantering av personuppgifter sker i enlighet med den dataskyddsförordning som

träder i kraft i maj 2018 och som ersätter personuppgiftslagen.

För att nämnden skall kunna leva upp till de krav som efterfrågas i programmet kan ny kompetens behöva rekryteras, något som nämnden idag inte har täckning för i sin budget.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2017 att som svar på remissen hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Bo Sundin m.fl. (alla M), Daniele Fava (L) samt Mikael Valier (KD), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Mathias Mellgren (C) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Idrottsförvaltningen ser positivt på föreliggande program. Programmet är lättöverskådligt med övergripande mål- och fokusområden.

Idrottsförvaltningen har sedan ett antal år tillbaka arbetat målmedvetet med både säkerhet och trygghetsfrågor. Idrott som metod för god hälsa har på flera platser visat sig vara framgångsrikt även för integrering och inkludering i lokalsamhället. Här har idrottsförvaltningen med bakgrund av forskning och fokus på det idrottspolitiska programmet framför allt fångat upp målgrupperna tonårsflickor och barn och ungdomar med funktionsnedsättning samt skapat goda förutsättningar för ökad fysisk aktivitet för alla på stadens idrottsanläggningar. Förvaltningen välkomnar en fortsatt bred samverkan mellan funktioner och verksamheter inom staden vilket ökar tryggheten för individen och säkerheten för att skydda vår miljö och egendom.

Ett naturligt samverkansforum för det förebyggande trygghetsarbetet är i samband med stadsdelsförvaltningarnas lokala utvecklingsprogram. För att få fler stockholmare fysiskt aktiva är trygga och säkra idrottsmiljöer en viktig del och det är viktigt att stadens olika funktioner samarbetar för att tillsammans åstadkomma detta.

Förvaltningen föreslår att polismyndighetens roll i arbetet förtydligas i programmet. Det är av vikt att även idrottsförvaltningens lokala verksamheter och anläggningar beaktas i de lokala samverkansavtalen mellan polismyndigheten och stadsdelsförvaltningar. Ett exempel där detta kan realiseras är att idrottsförvaltningen bjuds in och får möjlighet att delta i de så kallade trygghetsvandringarna.

Idrottsförvaltningen arbetar kontinuerligt med fortbildning av anläggningspersonal inom områdena brandskydd, livräddning, hjärt- och lungräddning, hot- och

våldsituationer och i arbetet mot våldsbejakande extremism. Under personalmöten och vid behov genomförs förebyggande diskussioner om oönskade situationer/händelser med fokus på god arbetsmiljö.

Måluppfyllelse

Programmet bidrar till idrottsförvaltningens målsättningar om att staden ska erbjuda stockholmarna trygga och säkra idrottsanläggningar.

Konsekvenser för barn

Om stadens idrottsanläggningar upplevs som trygga och säkra bidrar detta troligen till att fler barn och ungdomar nyttjar anläggningarna och blir fysiskt aktiva.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 november 2017 att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L) och Sophia Granswed Baat m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Ulf Lönnberg (KD) som hänvisade till reservation anförd av Liberalerna och Moderaterna.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen anser att Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 är väl genomarbetat och i stort ger en tydlig beskrivning av hur säkerhetsarbetet är tänkt att bedrivas och utformas. Att de övergripande målområden bryts ned till fokusområden och att man inom dessa har tydliga målsättningar, bidrar till att säkerhetsarbetet kan bedrivas på ett kvalitativt och effektivt sätt.

Samsyn och samordning är grunden för att det systematiska säkerhetsarbetet ska fungera. Med en ökad tydlighet i hur säkerhetsarbetet ska bedrivas hoppas förvaltningen på möjligheten att:

- Risker och hot som mot verksamheten kan identifieras i ett ännu tidigare skede.
- Få rätt skyddsnivå utifrån det skyddsvärda kontra hotbilden samt en medvetenhet om kvarstående hot och medveten risk.
- Höja individers säkerhetsmedvetande och säkerhetskunskap ytterligare.

- Få tydligare ansvarsförhållanden gällande säkerhetsfrågor.
- Kunna ta fram trovärdiga och hållbara beslutsunderlag.
- Avdelningar får bättre möjlighet att prioritera sin ordinarie verksamhet

Kulturförvaltningen hoppas att ovanstående kommer att bidra till att våra samtliga arenor kan vara trygga och säkra platser för anställda så väl som för våra samverkanspartner och besökare.

Önskemål om förtydliganden

Även om programmet till stor del har en tydlig inriktning och målsättning gällande säkerhetsarbetet, finns det delar av programmet som behöver förtydligas eller utvecklas för att det ska vara ett väl fungerande styrande verktyg i det förebyggande trygghets- och säkerhetsarbetet.

Nedan anges de identifierade områden där kulturförvaltningen anser att det behövs förtydliganden eller utveckling av programmets innehåll.

Införandet av ett centralt råd för trygghets- och säkerhetsfrågor

Stadsledningskontoret föreslår att det på central nivå ska inrättas ett råd för trygghets- och säkerhetsfrågor, som ska vara rådgivande till stadsdirektören i de risk- och säkerhetsfrågor som kräver övergripande samordning. Rådet ska verka rådgivande och arbeta pådrivande i utvecklingen för en trygg och säker stad. Vidare ska rådet analysera resultatet av de samlade trygghets- och säkerhetsarbetet i staden.

Kulturförvaltningen anser att förslaget om ett råd för trygghets- och säkerhetsfrågor är bra, liksom de förslag på uppgifter som rådet ska hantera. Det vore dock önskvärt att rådet utöver sin strategiska funktion i vissa fall även kan ha en stödjande funktion gentemot förvaltningarnas förebyggande säkerhetsarbete. Det skulle kunna innebära att förvaltningarna kan be rådet om synpunkter på större förändringar i det lokala säkerhetsarbetet.

Det framgår inte av stadsledningskontorets förslag vilka funktioner som ska vara delaktiga i det centrala rådet eller hur förankringarna mot stadens verksamheter kommer att se ut. Om avståndet mellan rådet och stadens verksamheter blir för stort, finns risken att ansvarsförhållanden blir otydliga samt att kunskaps- och kompetensåterföringen kan bli ineffektiv. Kulturförvaltningen anser därför att ett flertal förvaltningar och bolag bör ha en representant i rådet.

Förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda

Kulturförvaltningen anser att mutbrott/otillåten påverkan respektive hot och våld mot anställda bör utgöra två separata fokusområden i programmet. Det bör dessutom framgå tydligare att hot och våld mot anställda inte alltid kan kopplas till den anställdes myndighetsutövning, utan även kan vara kopplat till den anställdes arbetsuppgifter i stort och i vissa fall även påverkas av arbetsplatsens lokalisering.

Förebyggandet av otillåten påverkan, å andra sidan, måste utgå från att alla medarbetare i staden, likväl som stadens samarbetspartners, agerar i enlighet med stadens mål om ett demokratiskt hållbart Stockholm. Kulturförvaltningen anser att det förebyggande säkerhetsarbetet när det gäller mutbrott/otillåten påverkan respektive hot och våld mot anställda skiljer sig så pass mycket åt att de bör utgöra två separata fokusområden i programmet.

Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga

Fokusområde 4 beskriver stadens arbete med att bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga. Där beskrivs att nämnder och bolag ska ha en krisledningsorganisation och att det som stöd för krisledningens arbete ska finnas en uppdaterad och känd krisledningsplan. Vidare beskrivs att stadens krishantering utgår från tre nivåer: störning, allvarlig händelse och extraordinär händelse.

Kulturförvaltningen anser att en krisledningsplan är ett bra verktyg för att skapa struktur i krisarbetet. Det framgår dock inte av programmet vad en krisledningsplan är och vad den ska respektive bör innehålla. Programmet bör beskriva att en krisledningsplan kan skilja sig beroende på verksamhet, men att gemensamt är att planen är en på förhand överenskommen strategi för att kunna hantera en kris.

Utöver detta anser kulturförvaltningen att beskrivningen av stadens tre nivåer är bra. De skulle dock kunna förtydligas genom att kopplas samman med respektive nämnd och bolags nivåer utifrån närhetsprincipen, det vill säga att en kris ska hanteras så nära de berörda som möjligt.

I övrigt anser kulturförvaltningen att de tre principer som Stockholms stads krisledning bygger på (ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen) bör finnas beskrivna i programmet.

Aktörer, roller och ansvar – S:t Eriks Försäkrings AB

I bilaga 2 till programmet behandlas bland annat S:t Eriks Försäkrings AB:s ansvar och delaktighet i stadens säkerhetsarbete. Stadens försäkringsbolag ska verka för att Stockholms stad har ett risk- och säkerhetsmedvetande, så att stadens tjänster fungerar, att skador förebyggs och att stadens försäkringskostnader minimeras. De ska även vara ett stöd för nämnder och bolag i arbetet med att identifiera risker.

Kulturförvaltningen anser att det behöver förtydligas hur S:t Eriks Försäkrings stöd är tänkt att fungera och hur de ska bidra till stadens risk- och säkerhetsmedvetande. Det måste vara tydligt vilket förebyggande säkerhetsarbete som förväntas av förvaltningarna utifrån försäkringsbolagets perspektiv.

Jämställdhetsanalys

Stadens trygghetsmätning visar att den upplevda oron för brott och otryggheten i det egna bostadsområdet är högre hos stadens kvinnor än män. Kulturförvaltningen ser positivt på stadsledningskontorets uppmaning att nämnderna ska beakta dessa skillnader vid val av åtgärder och insatser. Förvaltningen anser dock att det skulle

behövas ytterligare analyser av mäns respektive kvinnors olika utsatthet och/eller upplevelser av trygghet, inte bara i det egna bostadsområdet, utan också på arbetsplatsen och stadens olika offentliga arenor. Sådana analyser skulle vara värdefulla som utgångspunkt i det fortsatta trygghets- och säkerhetsarbetet.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 november 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Annette Lundquist Larsson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad. Det är särskilt positivt att programmet tydliggör ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och stadens nämnder och bolag.

Det pågår ett kontinuerligt säkerhets- och trygghetsskapande arbete i kyrkogårdsnämndens verksamheter. Det handlar om säkrare passersystem, brandskydd i våra fastigheter, sänkning av häckar, bättre belysning mm. Upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna följs upp varje år i en medborgarenkät.

Förvaltningen har en särskild riskledningsgrupp som sammanträder fyra ggr per år ledd av förvaltningschefen. Där behandlas och bevakas de flesta av de frågor som tas upp i förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram.

Ett problem är stölder och skadegörelse på begravningsplatserna och då specifikt metallstölder. Det kan också ske skadegörelser på gravar som drabbar enskilda gravrättsinnehavare. I programmet redogörs för att det ska finnas lokala brottsförebyggande råd där stadsdelsnämnderna ska ha en samordnande roll och där brottsstatistik ska analyseras och följas upp. Det finns dock en otydligt i programmet kring hur samverkan med de lokala brottsförebyggande råden kan ske.

I sammanhanget kan nämnas att Norra Begravningsplatsen ligger i Solna stad varför samverkan bör etableras med motsvarande brottsförebyggande råd.

Det är också otydligt hur kopplingen mellan det systematiska säkerhets- och arbetsmiljöarbetet ska stärkas. I denna del kan det behövas ett tydliggörande i de kompletterande anvisningarna som ska tas fram.

Erfarenheter från Malmö och Göteborgs kyrkogårdsförvaltningar visar att s k ”riskbegravningar” ökar. I dessa städer har det förekommit incidenter i samband med gravsättningar ute på kyrkogårdarna. Detta är en fråga för polisen att hantera men påverkar personalens arbetsmiljö. I Stockholm har vi inte haft samma problem men det finns anledning att följa utvecklingen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 november 2017 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att tillstyrka förslaget till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018 – 2021.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens synpunkter till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (alla M) och Joar Forssell m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Ulrika Hoff (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Dispositionen av detta remissvar följer programmets indelning, där huvudindelningen består av de tre delarna:

Vad ska vi värna med trygghets- och säkerhetsarbetet?

Vilka områden ska vi fokusera arbetet på och varför?

Hur vi ska arbeta och vad ska vi uppnå?

Dessa delar är mer översiktliga och av karaktären ”programförklaring”. Mer detaljerade beskrivningar av områden att fokusera på och hur arbetet ska utföras framgår av följande fem fokusområden och till dessa finns hänvisningar i programtexten.

- *Förebygga olyckor*
- *Förebygga brott*
- *Förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda*
- *Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga*
- *Bygga ett gott säkerhetsskydd*

Detta remissvar följer programmets struktur och koncentreras i huvudsak till de delar där miljö- och hälsoskyddsnämnden är särskilt berörd, har verksamhet eller särskild kompetens. Alla områden kommenteras därför inte som till exempel skrivningen om säkerhetsskydd eftersom nämnden inte berörs av säkerhetsskyddslagstiftningens krav.

Områden att värna med trygghets- och säkerhetsarbetet

Följande områden lyfts fram som områden att värna:

- Individens trygghet och säkerhet
- Stadens funktionalitet
- Miljö och egendom
- Grundläggande värden

Förvaltningen konstaterar att det är i stort sett samma områden som förekommer i RSA-arbetet, med undantag för området ”Sveriges säkerhet” och områdena motsvarar de nationella målen för säkerhet.

Områden att fokusera arbetet på

Arbetet ska bedrivas inom ramen för fem fokusområden:

- *Förebygga olyckor*
- *Förebygga brott*
- *Förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda*
- *Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga*
- *Bygga ett gott säkerhetsskydd*

I programmet motiveras i några avsnitt varför dessa fokusområden har valts ut i programmet.

Under rubriken ”Den moderna storstaden” tas bl.a. risker avseende klimat och infrastruktur upp, vilka är särskilt relevanta för miljö- och hälsoskyddsnämnden. Här lyfts också risker kopplade till befolkningstätheten. Till exempel kan värmeböljor och översvämningar utgöra risker. Inom infrastruktur finns risker med transporter av farligt gods och föroreningar i dricksvatten. Den större befolkningstätheten i en storstad ökar sårbarheten för spridning av smittsamma sjukdomar.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen är medvetet om de risker som tas upp ovan eftersom de har en anknytning till olika arbetsområden, till exempel kontroll av dricksvatten, lagstiftning för skydd mot spridning av smittsamma sjukdomar mm.

En annan rubrik är ”Brott och otrygghet”. Rubriken verkar i första hand avse brott som riktar sig mot individer såsom våldsbrott och egendomsbrott.

Förvaltningens synpunkter: Miljö- och hälsoskyddsnämnden har sedan tidigare konstaterat att nämndens verksamhet inte är relevant för brottförebyggande arbete i den bemärkelse som tas upp i programmet. Däremot hanterar nämnden frågor om brott inom sina verksamhetsområden, det vill säga i första hand miljöbrott och brott mot livsmedelslagstiftningen. Här har nämnden också ett förebyggande arbete där verksamhetsutövare får hjälp att följa lagstiftningen.

Under rubriken ”Anställda och förtroendevalda” tas i förslaget till program upp hot och våld mot anställda och förtroendevalda. Detta problem berör också miljö- och hälsoskyddsnämnden och då särskilt tillsynspersonal. Livsmedelskontrollen är särskilt utsatt även om hot är sällsynta. I programmet finns hänvisning till Fokusområde 3 ”Förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda”. Nämnden är uppmärksam på detta område särskilt som myndighetsutövning inom tillsyn och kontroll utgör en stor del av verksamheten. Förekomsten av hot och våld tas årligen

upp inom internkontrollen och vid återkommande dialog med tillsynsavdelningarna. Vid de fåtaliga incidenter av hot som har förekommit, rapporteras dessa.

Hur ska vi arbeta och vad ska vi uppnå

I detta avsnitt beskrivs hur stadens trygghets- och säkerhetsarbete föreslås fungera inklusive ansvar för nämnder och bolag. Hänvisningar finns till fokusområdena där mer detaljerade redogörelser finns. Här kommenteras de arbetssätt som beskrivs och tillhörande fokusområden:

Ett inriktat och samordnat trygghets- och säkerhetsarbete

I programmet betonas betydelsen av arbetets systematik, metoder, uppföljning, samordning och helhetstänkande. Tanken är att stadens resurser ska användas till de största behoven.

Förvaltningens synpunkter: Det för en fördel med ett systematiskt arbetssätt, särskilt som alla förvaltningar och bolag är mer eller mindre berörda och då lättare kan känna igen sig. RSA-arbetet är ett exempel på detta.

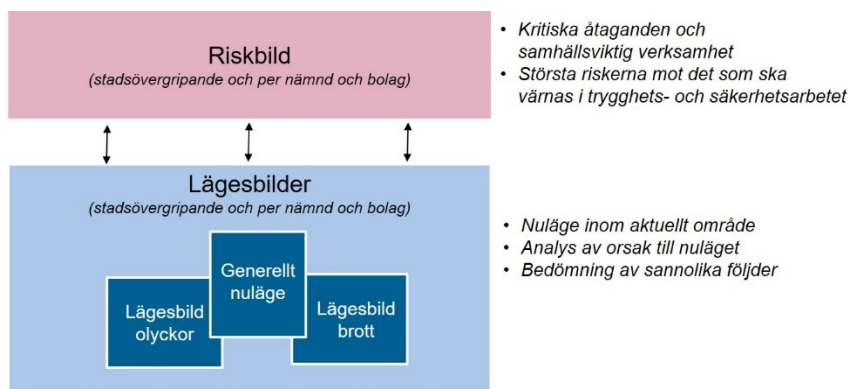
Arbete på två nivåer

Här beskrivs hur stadens trygghets- och säkerhetsarbete ska bedrivas på lokal nivå hos nämnd eller bolag och på central nivå i staden. Arbetet lokalt bedrivs inom nämndernas och bolagens respektive verksamhetsområden och att dessa ska ha en utsedd säkerhetssamordnare. Den centrala nivån ska inrikta, samordna, stödja, följa upp och utveckla stadens arbete. Här ska inrättas ett trygghets- och säkerhetsråd som är rådgivande till stadsdirektören.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen uppfattar att organiseringen av arbetet på lokal och central nivå är en naturlig indelning och fungerar som tidigare med undantag med trygghets- och säkerhetsrådet som en nyhet. Miljöförvaltningen har sedan tidigare en särskilt utsedd säkerhetssamordnare.

Goda beslutsunderlag

Här betonas betydelsen av goda beslutsunderlag och bland annat lyfts värdet av RSA fram när det gäller att göra riskbilder både lokalt och centralt. En nyhet är att samtliga nämnder och bolag ska upprätthålla fördjupade lägesbilder avseende olyckor och brott enligt nedanstående bild.

Lägesbilderna ska framförallt användas som underlag för beslut om åtgärder men också rapporteras till kommunstyrelsen i samband med tertialrapport 2.

Kommunstyrelsen tar också fram lägesbilder, vilka i sin tur baseras på lägesbilderna från nämnder och bolag. Dessa lägesbilder ska användas som ett verktyg för stadsövergripande samordning av arbetet och förmedlas till nämnder och bolag.

Det olycksförebyggande arbetet (Fokusområde 1) innebär att samtliga nämnder och bolag systematiskt ska identifiera, analysera, värdera och behandla olycksrisker med påverkan på människa, miljö eller egendom inom sina respektive ansvarsområden. Resultatet av detta ska följas upp och det ska finnas en planering för att minimera och hantera konsekvenserna av de olyckor som ändå inträffar. Arbetet ska dokumenteras och även omfatta verksamhetsspecifika krav, exempelvis utifrån speciallagstiftning.

Som grund för arbetet ska nämnder och bolag upprätthålla en lägesbild avseende olyckor inom sina ansvarsområden som ska ge en fördjupad kunskap om och analys av olycksrisker. Detta ska göra det möjligt att agera proaktivt mot de mest framträdande riskerna. Ett underlag för lägesbilderna är utdrag från stadens händelsehanteringssystem. Andra underlag är statistik, resultat av omvärldsbevakning, utlåtanden från tillsyn, relevanta rapporter och utvärderingar samt resultatet av genomförda åtgärder.

Lägesbilderna ska dokumenteras och utgöra ett underlag för prioritering av och beslut om åtgärder samt rapporteras till kommunstyrelsen vid tertialrapport 2.

Ett särskilt fokus i det olycksförebyggande arbetet ska läggas på riskbedömningar och åtgärder vid samhällsplanering samt ny- och ombyggnation.

Kommunstyrelsen ska samordna stadens olycksförebyggande arbete. I det samordnande arbetet ingår att ge stöd till nämnder och bolag i det olycksförebyggande arbetet samt att verka för samverkan, lärande och utbyte av erfarenheter. Därtill ska kommunstyrelsen omvärldsbevaka samhällstrender som kan påverka stadens olycksutveckling och samverka med relevanta aktörer för en mer komplett stadsövergripande lägesbild avseende olyckor.

Det brottsförebyggande arbetet (Fokusområde 2) innebär att samtliga nämnder och bolag, utifrån sina respektive ansvarsområden ska utforma, vidta och följa upp

åtgärder för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare. Varje nämnd och bolag ska ha en utsedd funktion med ansvar för att driva och samordna det brottsförebyggande arbetet. Fokusområdet understryker vikten av väl fungerande processer för att säkerställa ett aktivt brottsförebyggande arbete med planering, uppföljning och samverkan. Innehållet i det brottsförebyggande arbetet sker i stadens verksamheter, exempelvis genom preventiva insatser i socialtjänst och utbildning samt i den fysiska miljön, och styrs därför i huvudsak genom andra styrdokument och program.

Som grund för arbetet ska nämnder och bolag upprätthålla lägesbilder avseende brott i området. Lägesbilderna utgör underlag för beslut om både vilka situationella och sociala brottspreventiva åtgärder¹ som ska vidtas inom respektive stadsdelsområde. De ska också utgöra grund för samordning och samverkan. Därför ska de tas fram i samverkan med relevanta nämnder, bolag och externa aktörer inom stadsdelsområdet. Motsvarande lägesbilder tas fram i arbetet mot våldsbejakande extremism. Viktiga externa samverkansaktörer är bland andra civilsamhället, hälso- och sjukvården, näringslivet och – inte minst – polisen.

Som stöd för arbetet får nämnder och bolag månadsvis sammanställd statistik från stadsledningskontoret. Ett annat stöd är resultatet av stadens trygghetsmätning och Stockholmsenkäten.

Kommunstyrelsen ska samordna och inrikta stadens brottsförebyggande arbete samt arbetet mot våldsbejakande extremism och på så sätt verka för samverkan, erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring mellan nämnder och bolag.

Förebyggande av otillåten påverkan samt hot, våld och trakasserier mot anställda (Fokusområde 3) omfattar både anställda och förtroendevalda med den skillnaden att för de förtroendevalda har staden inget arbetsgivaransvar. De förtroendevaldas säkerhet ska dock värnas i samband med att de utövar sitt uppdrag i nämnder och styrelser.

Otillåten påverkan omfattar också när förtroendevalda eller tjänsteföreträdare missbrukar sin tjänsteställning utan att ha utsatts för tvång eller hot, till exempel mutbrott. Denna typ av otillåten påverkan ska motverkas och incitament ska skapas för att handla rätt. För nämnder och styrelser innebär stadens nya säkerhetsprogram krav på stärkt rapportering av incidenter kopplat till otillåten påverkan, hot och våld.

Förvaltningens synpunkter: De föreslagna rutinerna för olycksförebyggande- och brottsförebyggande arbete med krav på lägesbilder har en ambitionsnivå som det är svårt att motivera i förhållande till förvaltningens verksamhet och faktiska erfarenhet. Förvaltningen föreslår därför att kraven på nämnderna ställs med större utskiljning så att de nämnder som faktiskt har en mer betydande risk för olycksfall och brott också är de som omfattas av kravet. Som anförts har det sagts att så kommer att ske och

¹ Situationell brottsprevention handlar om åtgärder för att minska sannolikheten att brott begås, exempelvis genom förändring av den fysiska miljön på utsatta platser. Social brottsprevention syftar till att påverka faktorer avgörande för individers brottsbenägenhet, exempelvis genom att främja utbildning och sysselsättning.

förvaltningen vill understryka att sådana anpassningar kommer till stånd. I den mån arbetet mot olyckor och brott avser nämndens externa myndighetsutövande roll kan denna i normalfallet endast utövas av nämnden själv med stöd av speciallagstiftning.

Erfarenhetsmässigt händer mycket få olyckor i miljöförvaltningens interna verksamhet. Olyckor med miljöanknytning kan ske hos verksamhetsutövare men hanteras då inom den myndighetsutövande verksamheten. Tillsynen verkar förebyggande mot olyckor genom rådgivning och förelägganden till verksamhetsutövare. Större olyckor med miljö- och hälsoanknytning kan ske vilket kan aktivera krishanteringens.

Förvaltningen är inte direkt berörd av det brottsförebyggande arbete som verkar avses här, dvs olika brott mot personer som vålds- och egendomsbrott. Däremot hanterar förvaltningens, inom tillsyns- och kontrollverksamheten, bland annat miljöbrott och brott mot livsmedelslagstiftningen, även om detta inte har någon stor omfattning. Detta hanteras då inom nämndens myndighetsutövning och med stöd av speciallagstiftning. Förvaltningen fungerar också förebyggande genom sin verksamhet.

Fokusområde 3 med inriktning på förebyggande av otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda och förtroendevalda är relevant för nämnden. Inte minst genom den omfattande tillsyns- och kontrollverksamheten kan incidenter uppstå, särskilt för Livsmedelskontrollen. Nämnden har en uppdaterad policy som bland annat omfattar mutor och bestickning samt rutiner för rapportering av hot mm. Trygghets- och säkerhetsprogrammets avsikt att stärka incidentrapporteringen och utbildningsinsatser/information kring säkerhet och mutor och representation förefaller motiverade.

Statistik och kunskap

Som stöd till arbetet ska stadsledningskontoret förse nämnder och bolag med sammanställd statistik samt resultat av den omvärldsbevakning som sker centralt i staden. Även här är syftet att bidra till ett samordnat agerande utifrån kunskap om de mest framträdande utmaningarna och behoven. En viktig del i stadens systematiska förbättringsarbete är också rapportering och uppföljning av inträffade oönskade händelser. Nämnder och bolag ska säkerställa att samtliga oönskade händelser rapporteras in i stadens händelsehanteringssystem.

Förvaltningens synpunkter: Det är inte troligt att förvaltningen i någon betydande omfattning kan förse med statistik som är relevant för den egna verksamheten avseende olycksfall och brott. Däremot rapporterar förvaltningen oönskade händelser i händelsehanteringssystemet och en stadsövergripande sammanställning har självfallet ett betydande allmänintresse.

Integrerad kommunikation

Inom alla fokusområden ska kommunikation vara en integrerad del av arbetet. Syftet är att öka medvetenheten, förebygga skador och bidra till ett ökat förtroende för staden. Ett förebyggande riskkommunikationsarbete lägger också grunden för effektiv kriskommunikation i händelse av en kris. Nämnder och bolag ska löpande identifiera

möjligheter till och behov av riskkommunikation inom ramen för det egna ansvarsområdet. En samordning av kommunikationsarbetet ska ske för staden som helhet. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för denna samordning, liksom för koordinerad kommunikation utifrån stadsövergripande risk- och lägesbilder.

Kriskommunikationsarbetet behandlas i fokusområde 4. Här redogörs för RSA-arbetet och stadens organisation för krishantering enligt sedan tidigare känd modell. En nyhet i översynen av programmet är beskrivningen av hur staden behöver förbereda en grundläggande förmåga till civilt försvar.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen är införstådd med kommunikationens betydelse i händelse av kris. Det framgår inte minst av att nämndens viktigaste åtagande vid kris är att stödja stadsledningen och staden i övrigt vid kriser som har anknytning till miljö- och hälsofrågor.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2017 följande.

1. Servicenämnden beslutar att återropa och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Servicenämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Gunilla Hansson (C) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen stödjer i stort förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram för staden. Programmet anknyter på ett konsekvent sätt till gällande lagstiftning och tydliggör viktiga utgångspunkter för stadens styrning och organisering av arbetet på området.

Förvaltningen konstaterar att förslaget omfattar mer utförliga skrivningar om säkerhetsskydd jämfört med det tidigare gällande programmet. Det är positivt och väl motiverat att stadens ansvar och arbetssätt gällande dessa frågor nu artikuleras tydligare, särskilt med tanke på hur rikets säkerhet i olika avseenden påverkas av stadens funktioner, hantering av informationssäkerhet, tillträdesbegränsningar med mera.

Programmet omfattar inte något avsnitt om leverantörsperspektivet, stadens ansvar som beställare och frågor som anknyter till detta. Det är viktigt att programmet kompletteras på denna punkt. Detta mot bakgrund av att stadens beställansvar

omfattar många verksamheter och viktiga stödfunktioner som är vitala för stadens mål på säkerhetsområdet. En viktig fråga är beställarens ansvar för att vid upphandling och avtalsskrivning beakta behovet av leverantörers närvaro, säkerställande av verksamhet osv i en tänkt krissituation. Här kan nämndernas och bolagens risk- och sårbarhetsanalyser utgöra en viktig utgångspunkt. Därutöver är det angeläget att framhålla och förtydliga beställarens ansvar gällande säkerhetsskydd, inte minst med tanke på informationssäkerhet och att det är relativt vanligt att staden anlitar externa leverantörer för it-tjänster.

Jämställdhetsanalys

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska nämnder och bolagsstyrelser i samband med beslutfattande göra en jämställdhetsanalys. Beslutsunderlag, exempelvis tjänsteutlåtanden, ska där det är relevant innehålla en jämställdhetsanalys.

Förvaltningen konstaterar att förslaget till program inte uttryckligen behandlar jämställdhetsperspektivet i stadens trygghets- och säkerhetsarbete. Med hänsyn till kvinnors otrygghet och utsatthet, exempelvis vad gäller våldsbrott, kan det övervägas att i programmet lyfta fram stadens insatser gällande dessa frågor.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 november 2017 att överlämna tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen, som svar på remissen.

Reservation anfördes av Andréa Ström m.fl. (alla M) och Frida Johansson Metso m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Lindhagen m.fl. (alla MP) och Rana Carlstedt m.fl. (alla S) och Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (alla V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Sofia Modigh (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna och Liberalerna.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen ställer sig positiv till stadsledningskontorets förslag på nytt trygghets- och säkerhetsprogram. Till sin helhet anser socialförvaltningen att programförslaget stärker stadens trygghets- och säkerhetsarbete. Socialförvaltningen anser att det är bra att förvaltningar och bolag i samband med tertial två ska rapportera lägesbilder till stadsledningskontoret avseende olyckor inom sitt ansvarsområde. Det

är också viktigt att stadsdelsnämnderna ska upprätthålla lägesbild avseende ”brott inom förvaltningsområdet”, och att denna lägesbild ska tas fram i samverkan med relevanta förvaltningar och bolag inom stadsdelsområdet. Socialförvaltningen anser att samverkansöverenskommelser mellan stadsdelsnämnder och polisen som nämns i programmet tydliggör polisens och stadsdelsnämndernas ansvar i det lokalt brottsförebyggande arbetet. Socialförvaltningen ställer sig också positiv till att kopplingen mellan det systematiska arbetsmiljöarbetet och säkerhetsarbetet ska stärkas. Sammantaget skapar detta goda förutsättningar för samverkan mellan relevanta förvaltningar och bolag samt externa aktörer i arbetet för att minska förekomsten av brott och olyckor samt öka upplevd trygghet och säkerhet i Stockholms stad.

Socialförvaltningen önskar ett klagörande angående tjänstefunktionens titel säkerhetschef eller säkerhetsdirektör. På sidorna 23-24 beskrivs ansvarig tjänstefunktion som säkerhetschef.

Senare på sidan 33 under roller och ansvar benämns den tjänstefunktionen som säkerhetsdirektör.

Inom fokusområdet att förebygga brott står det att det tecknas lokala samverkansavtal som ger underlag till det stadsövergripande avtalet. I budget 2018 benämns dessa ”samverkansöverenskommelser”.

Socialförvaltningen önskar ett tydliggörande om vad som gäller när privat verksamhet upphandlas. På sid 23 står det att kritiska åtaganden och/eller samhällsviktiga verksamheter som lagts ut på extern leverantör ska upphandlande nämnd eller bolag i sin kravställning säkerställa motsvarande nivå av motståndskraft som om verksamheten bedrivits i egen regi. Socialförvaltningen anser att ett sådant krav blir för otydligt och svårt att följa upp och önskar därför att kravnivån klargörs.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Joakim Larsson m.fl. (alla M), Björn Ljung (L) och Erik Slottnér (KD), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Christina Linderholm (C) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Stadsbyggnadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Allmänt

Kontoret ser positivt på att programmet uppdateras. Kontoret konstaterar samtidigt att säkerhetsarbete bedrivs inom två olika områden. Dels det kortsiktiga/dagliga säkerhetsarbetet. Dels det mer långsiktiga och förebyggande arbetet som uppfyller kraven i bland annat plan- och bygglagen. Stadsbyggnadskontoret anser att det finns ett behov av, och en potential i, att samordna arbetet i högre utsträckning, både vad gäller det dagliga säkerhetsarbetet och det långsiktiga, förebyggande arbetet.

Synpunkter på kortsiktigt/dagligt säkerhetsarbete

Trygghets- och säkerhetsprogrammet är tillämpligt i olika grad i nämnder och bolag. För stadsbyggnadskontoret del arbetar säkerhetssamordnaren, som också är informationssäkerhetssamordnare, med det kortsiktiga säkerhetsarbetet som till största delen handlar om att skydda kontorets informationsvärden och personalen. Inom RSA har kontoret pekat ut i vilka sammanhang kontoret kan bidra i det övergripande säkerhetsarbetet, exempelvis med kart- och ritningsmaterial samt fastighetsinformation, liksom i vilka sammanhang kontoret ser potentiella risker.

I RSA-arbete visar det sig hur stora skillnaderna är mellan stadsbyggnadsnämndens och, exempelvis, en stadsdelsnämnds verksamhetsområden. Nämnderna arbetar inom olika områden till följd av skillnader i verksamheternas innehåll. Inom stadsbyggnadskontoret identifieras exempelvis betydligt färre risker och incidenter. I programmet pekas det ut att det ska finnas säkerhetssamordnare, informationssäkerhetssamordnare, säkerhetsskyddssamordnare samt en person som arbetar med brottsförebyggande åtgärder. Denna ambitionsnivå kan tyckas hög utifrån stadsbyggnadsnämndens verksamhet, medan den kan vara helt befogad för en nämnd som har ansvar för fler verksamheter där säkerhet och trygghet för medborgare aktualiseras. Utöver RSA ska en väsentlighets- och riskanalys (VoR) göras och rapporteras i ILS-webben. Dessa båda relaterar till varandra och liknar varandra i många delar, men det kan ibland vara svårt att urskilja vad som bör redovisas och var. Särskilt för en verksamhet som inte direkt påverkar individens säkerhet. Detta kan med fördel förtydligas, bland annat avseende syfte och uppföljningskrav. Syftet med de olika ansvarsrollerna kan också med fördel förtydligas, och om möjligt göras flexibelt utifrån i vilken grad dessa syften är applicerbara på verksamheten.

Synpunkter på det långsiktiga och förebyggande säkerhetsarbetet

Stadsbyggnadsnämnden har också ett myndighetsansvar, utifrån plan- och bygglagen,

att planera staden utifrån människors hälsa och säkerhet samt risken för olyckor, översvämning och erosion. Detta ansvar för förebyggande säkerhetsarbete överensstämmer i stor grad med trygghets- och säkerhetsprogrammets inriktning, men återspeglas inte fullt ut i de aktiviteter och den uppföljning som föreslås. Plan- och bygglagen fastställer att ovan nämnda säkerhetsperspektiv ska hanteras, men överlämnar åt kommunen att fastställa hur detta ska genomföras.

Stadens ambition att samordna trygghets- och säkerhetsarbetet för staden som helhet är positivt, liksom att stadsbyggnadsperspektivet vävs in i detta sammanhang. För att en samordning ska vara möjlig är det dock viktigt att samtliga berörda nämnder och bolag delar en gemensam bild av vad som utgör en trygg och säker stad. Ytterligare uppmärksamhet bör därför riktas mot att fastställa en tydligare stadsövergripande målbild kring vad som utgör en trygg och säker stad. Med utgångspunkt i en sådan målbild är det därefter möjligt att skapa värderingskriterier som är tillämpbara vid stadsutveckling och vid prioritering av investeringar i fysiska skyddsåtgärder.

Den ökade vikt som säkerhetsfrågor fått i stadsutvecklingen gör att det skulle vara positivt om staden systematiskt identifierade, analyserade, värderade och behandlade olycksrisker. Det skulle utgöra ett effektivt underlag i stadsutvecklingsprocessen. Det är också önskvärt att det tydliggörs vilka ansvarsområden respektive nämnd har inom detta arbete, dels utifrån lagkrav, men också utifrån stadens egna behov av kunskapsinsamling och överblick. Ett sådant arbete bör rikriktas och det vore önskvärt om det utvecklas en central vägledning eller ett centralt ramverk för detta arbete. Det är också en förutsättning för att utveckla gemensamma värderingskriterier för när hantering av olika olycksrisker ska ske. Många verksamheter inom staden berörs på olika sätt av risk- och säkerhetsfrågor inom stadsutvecklingsprocessen, och det kan finnas anledning att samordna deras arbete till en samlad målbild som kan utgöra utgångspunkt för planeringen i vid mening.

Åtgärder inom detaljplaneprocessen kan hantera en del av de olycksrisker som identifieras i staden, kopplat till nybyggnation, men olycksrisker i det befintliga byggnadsbeståndet kan vanligtvis inte hanteras. Samtidigt är erfarenheten att åtgärder i den befintliga miljön kan vara nödvändiga för att på sikt möjliggöra mer omfattande stadsutveckling i vissa områden.

I förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram fastställs att samtliga nämnder och bolag ska genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Stadsbyggnadskontoret tolkar detta uppdrag som att det är riktat mot förvaltningarnas grundläggande funktion, i stadsbyggnadsnämndens fall att bedriva planering och bygglovshantering utifrån plan- och bygglagen, att ansvara för stadens geodata samt att handlägga ansökningar om bostadsanpassningsbidrag.

Denna avgränsning av RSA-arbetet riskerar att göra att en central del inom stadens ansvarsområde, att utveckla och förvalta en resilient och robust stad, inte tillgodoses på ett effektivt och optimalt sätt. En möjlig utveckling skulle vara att kommunstyrelsen får i uppdrag att, genom stadsledningskontoret, samordna ett förvaltningsövergripande arbete med en geografiskt orienterad risk- och

sårbarhetsanalys, vars fokus är att identifiera risker och sårbarheter i stadens fysiska struktur och infrastruktur.

Ett konkret exempel är att brandförsvarets insatsförmåga kan komma att bli en viktig faktor för att kunna ta ställning till vissa former av stadsutveckling. Staden har därför ett behov av att tillsammans med brandförsvaret utvärdera insatsförmågan kopplat till hantering av olyckor. Att det går att säkerställa att det finns en god förmåga att hantera och begränsa omfattning av denna typ av olyckor, och på sikt utveckla denna förmåga, är en viktig faktor i att säkerställa en välfungerande, framtida stad och skapa förutsättningar för utveckling av staden. Liknande övergripande frågeställningar aktualiseras återkommande, och en effektiv samordning och prioritering skulle kunna effektivisera stadens verksamhet.

Sammanfattande synpunkter

Stadsbyggnadskontoret välkomnar förslaget till revidering och aktualisering av programmet. Kontoret menar också att det löpande, dagliga säkerhetsarbetet kan vinna på att bli tydligare avseende syfte och uppföljning, samt flexiblere och tydligare avseende de samordnings- och ansvarsfunktioner som förväntas finnas i alla verksamheter. Kontoret menar också att staden skulle vinna på en stadscentral samordning av bedömning och prioritering av långsiktigt risk- och säkerhetsarbete.

Förslag till beslut

Stadsbyggnadskontoret föreslår stadsbyggnadsnämnden att godkänna kontorets tjänsteutlåtande, överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen, samt förklara beslutet omedelbart justerat.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Flera av de krav som ställs på nämnder och bolag för att uppnå ett tryggare och säkrare Stockholm hanterar trafikkontoret redan i dagsläget. Den ambitionsnivå som stadsledningskontoret nu speglar i programmet innebär ökad vikt på analys, systematisering och inrapportering i kombination med ökad samverkan. Detta medför att trafikkontoret kommer behöva se över sin resursfördelning och hur en lämplig organisering på bästa sätt möter stadsledningskontorets krav och verksamhetens behov. Trafikkontoret föreslår av detta skäl ett stegvis införande av det nya programmet.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämndens beslutade vid sitt sammanträde den 24 november 2017 följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningen tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M) och Sigrid Rydell Johnson m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Maria Jansson (Fi), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete är en central del i arbetet för ett Stockholm som håller samman. Det är avgörande att invånarna kan lita på att samhället gör sitt yttersta för att skapa en trygg stad.

Förvaltningen instämmer i att trygghets- och säkerhetsarbetet ska drivas utifrån genomtänkta metoder, mot gemensamma mål och löpande följas upp och utvecklas. Att arbeta på två nivåer, dels centralt och aggregerat, dels lokalt där analysen grundar sig i den egna verksamheten, ger också goda beslutsunderlag för att samordna trygghets- och säkerhetsarbetet. Vidare är det positivt att rapporteringen av lägesbilden ska ske samtidigt som övrig rapportering sker, inom stadens integrerade ledningssystem (ILS).

Förvaltningen anser att det är viktigt med sammanställningar av de riskbilder och lägesbilder som produceras genom den årliga risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) och utifrån informationen i händelsehanteringssystemet (KIA). Förvaltningen gör i nuläget sammanställningar varje tertiäl utifrån rapporteringen i KIA. I samband med att lägesbilden tas fram, identifieras och analyseras de händelser som verksamheten möter. Syftet är att alltid kunna upprätthålla de mest kritiska verksamheterna samt att kunna hantera eventuella händelser och kriser som kan komma att inträffa.

Andelen oönskade händelser som rapporteras i KIA bör enligt programmet öka. Förvaltningen tycker att det är angeläget att säkerställa att samtliga oönskade händelser rapporteras in i händelsehanteringssystemet och arbetar fortlöpande med att informera om KIA. Under de senaste åren har det varit en successiv ökning av antalet rapporteringar.

För ett fortsatt högt utnyttjande av KIA behöver systemet utvecklas fortlöpande för att det ska kunna hantera flera olika typer av händelser så att inte verksamheterna ska

behöva rapportera i flera olika system. Därför är det viktigt att se över om anmälan av kränkande behandling och ärendehantering enligt skollagen kan göras i KIA. Det bör finnas en egen ”händelsetyp” i KIA så att det går att urskilja och anpassa just den händelsetypen. För att ytterligare maximera att oönskade händelser rapporteras bör även felanmälan till främst Sisab och även andra fastighetsbolag integreras i händelsehanteringsystemet. Även polisanmälan bör ses över om det kan integreras i KIA för att ytterligare stärka möjligheten till en samlad lägesbild.

Enligt förvaltningen är det positivt att kommunikation är en integrerad del inom alla fokusområden. Syftet är att öka medvetenheten, identifiera åtgärder och stärka förmågan att hantera det oväntade. Stadens trygghets- och säkerhetsprogram kan bidra till ett mer fokuserat trygghets- och säkerhetsarbete utifrån en samlad bild av stadens förmåga till krishantering.

Förvaltningen vill påpeka att det föreslagna programmet saknar ett barnperspektiv. Detta perspektiv skulle kunna synliggöras bland annat genom att särskilt lyfta fram vikten av att barns röster blir hörda då riskanalyser görs av verksamheter och miljöer där barn finns. I tillägg till den information som finns att få genom KIA och anmälningar om kränkande behandling, kan underlag också hämtas för detta från stadens trygghetsmätningar.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningen tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att beslutet justeras omedelbart.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2017 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen ”För ett tryggare och säkrare Stockholm – Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram för tiden 2018-2021”.

Särskilt uttalande gjordes av Sofia Modigh (KD), Dennis Wedin m.fl. (alla M) och Johan Hjelm (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Alfred Askeljung (C) som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen anser att förslaget till program är ett gott stöd för ett samordnat trygghets- och säkerhetsarbete inom staden. Äldreförvaltningen anser vidare att det arbete som idag sker genom risk- och sårbarhetsanalyser , Styrel , Nödvatten , IA och riskhanteringsverktyget Säkerhetsblue , bör knytas närmare till programmet och formaliseras, till exempel genom integration eller utökad rapportering i ILS (stadens integrerade ledningssystem).

Jämställdhetsanalys

Detta tjänsteutlåtande har inte bedömts ha någon påverkan på förhållandet mellan könen eller jämställdhet då det är inriktat mot individen.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 följande.

1. Som svar på remissen hänvisar överförmyndarnämnden till förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Berthold Gustavsson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Rana Carlstedt m.fl. (alla S) och Uno Olofsson (MP), *bilaga 1*.

Ersättningsuttrande gjordes av Alexandra Byröd (Fi) som hänvisade till särskilt uttalande gjort av Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Alla människor har ett grundläggande behov av att kunna känna sig säkra och trygga i sin bostad, i sitt närområde, sin stadsdel och sin hemort. Den som är beroende av andras stöd i sin dagliga livsföring ska inte behöva oroa sig för att hemtjänsten inte kommer, att färdtjänsten inte dyker upp eller att räkningar inte betalas i tid. Trygghet är för de flesta av oss att veta att saker och ting fungerar som de ska och som det utlovats. Därför ska grundläggande samhällsliga funktioner fungera, även i orostider eller om något oväntat händer.

Stockholms stad har ett mycket ambitiöst förslag till program för ett tryggare och säkrare Stockholm. Det är bra då detta är mycket viktiga frågor. Det kommer att bli en stor utmaning för en liten förvaltning med begränsade administrativa resurser att leva upp till stadens förväntan om framtagande av olika typer av dokument, deltagande i utbildningar och att utse personer till olika uppdrag inom ramen för stadens trygghets- och säkerhetsarbete.

För överförmyndarverksamhetens del är begreppet ”förtroende” ett nyckelord i sammanhanget. Den som har hjälp av en god man eller en förvaltare, huvudmannen, ska kunna känna sig trygg i förvisningen om att ställföreträdaren verkar för hans bästa och att tillsynsmyndigheten, det vill säga överförmyndaren, har en god kontroll. Viktigt är också att alla ärenden som rör huvudmännen hanteras rättssäkert från stadens sida. Förutsättningarna för att så sker har ökat i och med att överförmyndarnämnden de senaste åren har tillförts väsentligt ökade resurser.

Förebyggande arbete och krisberedskap är A och O i kommunernas trygghets- och säkerhetsarbete. Det föreslagna programmet ger en övergripande struktur och innehåll i Stockholms stads arbete för en trygg stad, samtidigt som det möter lagstadgade krav som ställs på kommunerna. Det bör enligt förvaltningens uppfattning också, tillsammans med kompletterande anvisningar, kunna ge ett bra stöd till nämnder och bolag i deras planering och i det dagliga arbetet med frågor som rör säkerhet och beredskap.

Det är slutligen viktigt att individens säkerhet beaktas i överförmyndarverksamheten. Verksamheten riktar sig till personer som inte alltid mår bra. Det kan till exempel vara personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar, begåvningshandikapp med mera. Det förekommer att huvudmän och anhöriga är våldsamma och uttalar hot som riktas mot personal, nämndledamöter, ställföreträdare, anhöriga och huvudmän. Kunskap, säkerhetsrutiner och riskminimerande insatser är några av de verktyg som måste användas för att hantera hot.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att nämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss gällande nytt trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholm 2018-2021

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (alla M) och Hanna Wistrand (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Ylva Skoogberg (C) och Kerstin Rossipal (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna och Liberalerna.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete är en central del i arbetet för ett tryggt Stockholm som håller samman och skapar förutsättningar för dess invånare att leva och verka obehindrat. Extraordinära händelser, som kan inträffa i vitt skiftande scenarier och styrka, är svåra att förutsäga. Omfattningen av dess konsekvenser kan dock, om inte helt undvikas, mildras betydligt och dess konsekvenser begränsas genom en väl förberedd och effektiv säkerhetsorganisation. Förvaltningen anser att det nya programmet utgör en bra utgångspunkt för stadens verksamheter att gemensamt sträva mot en trygg och säker stad.

Förvaltningen anser att det är positivt att det står tydligt och klart i programmet på sid 11 att det ska finnas en säkerhetssamordnare i stadsdelsnämnderna. Dock behöver säkerhetssamordnarens ansvar och uppgifter klargöras samt funktionen förankras i stadsdels-nämnderna.

På sid 17 i första stycket står att ”Varje nämnd och bolag ska ha en utsedd funktion med ansvar för att driva och samordna det brottsförebyggande arbetet.” Förvaltningen önskar se ett förtydligande om detta innebär att det, i varje stadsdelsnämnd, bör finnas ett brottsförebyggande råd (BRÅ), som arbetar för utvecklande kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

En förutsättning för att stadens verksamheter ska nå en likvärdig kvalitet på säkerhetsarbetet är det genomförs utbildning för medarbetarna på enhetsnivå. Viktigt är också att staden med sin kunskap centralt tar fram en utbildningsplattform, som innefattar informationssäkerheten, samt utarbetar en strategi för kommunikation med allmänheten.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att nämnden ställde sig bakom förvaltningens förslag.

Reservation anfördes av Gustav Johansson m.fl. (alla M) och Peter Backlund (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Ulf Walther m.fl. (alla S), Ola Gabrielsson m.fl. (alla MP) Lars Sterneby (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) som hänvisade till särskilt uttalande

gjort av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Ersätтарыttrande gjordes av Christina Peterson (C) och Claes Karlsson (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna och Liberalerna.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Programmets första del

Det är individens trygghet och säkerhet, stadens funktionalitet, miljö och egendom samt de grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter som ska värnas i stadens trygghets- och säkerhetsprogram. Genom att värna dessa ska arbetet bidra till att uppnå visionen om Stockholm som en socialt, ekonomiskt, ekologiskt och demokratiskt hållbar stad. I denna del beskrivs respektive område och det ges en motivering till varför dessa är viktiga att värna. Förvaltningen delar bedömningen om vad som ska värnas och varför.

Programmets andra del

I den andra delen beskrivs de fem särskilda fokusområden som programmet pekar ut. Områdena är:

1. Förebygga olyckor
2. Förebygga brott
3. Förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda
4. Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga
5. Bygga ett gott säkerhetsskydd

Nedan följer förvaltningens synpunkter på fokusområdena.

Fokusområde 2 att förebygga brott. Stadens trygghets- och säkerhetsprogram utgör också stadens brottsförebyggande program. Förvaltningen önskar en större tydlighet i vilka andra styrdokument och program som enligt programmet styr verksamheternas brottsförebyggande arbete. Den centrala nivån ska enligt programmet inrikta stadens samlade arbete och det är därför av stor vikt att det i det brottsförebyggande programmet framgår vad som avses med nämndernas och bolagens brottsförebyggande arbete. Förvaltningen saknar även en beskrivning av vilka teoretiska ramverk som det brottsförebyggande arbetet ska utgå ifrån.

Fokusområde 3 att förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda. Förvaltningen ser positivt på att frågan om otillåten påverkan och hot och våld mot anställda och förtroendevalda lyfts som fokusområde. Förvaltningen skulle dock gärna se en bredare ansats inom området än den som beskrivs i programmet. Som exempel kan nämnas hur handläggare påverkas i sin myndighetsutövning av att arbeta med klienter som de vet varit hotfulla mot tidigare handläggare. En annan aspekt är hur

personal som arbetar lokalt påverkas av att verka i en miljö där kriminalitet pågår öppet i närheten av den egna verksamheten, exempelvis narkotika- och vapenhantering som sker i offentlig miljö i närheten av förskolor, parklekar och fritidsverksamheter.

Programmets tredje del

Den tredje delen av programmet beskriver hur staden ska arbeta och vad som ska uppnås. För varje fokusområde i programmet finns även en beskrivning av vad som ska utvecklas under programperioden och hur det ska följas upp. I programmet betonas vikten av systematik i trygghets- och säkerhetsarbetet. Arbetet i staden ska bedrivas på lokal och central nivå. Den lokala nivån består av bolag, stadsdels- och facknämnder som ansvarar för trygghets- och säkerhetsarbetet inom sina respektive ansvarsområden. Alla ska ha en utsedd säkerhetssamordnare som ansvarar för att samordna trygghets- och säkerhetsarbetet inom den egna nämnden. Den centrala nivån ska inrikta, samordna, stödja, följa upp och utveckla stadens samlade arbete inom trygghets- och säkerhetsområdet.

Vidare ska arbetet utgå från goda beslutsunderlag. Ett viktigt underlag är de riskbilder som skapas genom de årliga risk- och sårbarhetsanalyserna (RSA). Utöver riskbilden ska samtliga nämnder och bolag ansvara för att fördjupade lägesbilder avseende olyckor och brott tas fram och upprätthålls. Dessa lägesbilder ska bestå av nulägesbeskrivning inom aktuellt område, analys av orsak till nuläget och en bedömning av sannolika följder. Lägesbilderna ska rapporteras till kommunstyrelsen i samband med tertiärrapport 2. Detta ska ske parallellt med uppdatering av lägesbild och lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Nämnder och bolag ska säkerställa att samtliga oönskade händelser rapporteras in i stadens händelsehanteringssystem. Vidare ska kommunikation vara en integrerad del av arbetet. Syftet med kommunikationen är att öka medvetenheten, förebygga skador och bidra till ett ökat förtroende för staden.

Förvaltningen ser positivt på kravet att alla nämnder och bolag ska ha en utpekad säkerhetssamordnare som ansvarar för samordningen lokalt. Förvaltningen delar också uppfattningen att arbetet och valet av åtgärder ska utgå från goda beslutsunderlag och orsaksanalyser. Förvaltningen önskar dock tydligare anvisningar om vad som avses med lägesbild över olyckor och brott. Både olyckor och brott är omfattande områden och det behövs en tydligare beskrivning av vad som ska kartläggas för att kunna bedöma omfattningen av det nya uppdraget. Förvaltningen ser positivt på att arbetsprocessen för arbetet mot våldsbejakande extremism synkroniseras med övriga lägesbilder.

Definitioner, aktörer, roller och ansvar

Sist i programmet finns grundinformation i form av relaterade styrdokument, definitioner, lagkrav och en beskrivning av aktörer inom staden med specifika roller i trygghets- och säkerhetsarbetet. I denna del saknar förvaltningen fotnoten för definitionen av olycka. Här vore det även önskvärt med en uppräkningslista av alla de

program och styrdokument som rymmer stadens brottsförebyggande arbete för att tydliggöra vilka som avses i det brottsförebyggande arbetet. Förvaltningen skulle även gärna se en definition av brottsförebyggande respektive trygghetsskapande arbete.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 november 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018–2021.

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M) och Peter Öberg (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lars Hultkvist (KD) som hänvisade till reservation anfordrad av Moderaterna och Liberalerna.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram ger riktning till och stärker förvaltningens samlade arbete under åren 2018–2021 och klargör mål och ansvarsförhållanden.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Abit Dundar m.fl. (alla L), Tita Bergquist m.fl. (alla M) och Hans Tjernström (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lovisa-Teolinda Pettersson (KD) som hänvisade till reservation anfordrad av Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

I strävan att uppnå ett Stockholm som utvecklas på ett socialt, ekonomiskt, ekologiskt och demokratiskt hållbart sätt är trygghets- och säkerhetsarbetet centralt. För att invånarna ska kunna leva och verka i staden så är det avgörande att de känner trygghet och kan lita på att samhället gör sitt yttersta för att skapa en trygg och säker stad.

I en samtid där globala händelser påverkar utvecklingen och staden ställs inför nya utmaningar krävs ett väl fungerande trygghets- och säkerhetsarbete både på central och lokal nivå.

Förvaltningen ser att trygghets- och säkerhetsarbetet behöver stärkas för att möta de utmaningar som staden ställs inför. Förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram ger riktning och stärker stadens samlade arbete och klagör mål och ansvarsförhållanden. Förvaltningen ser att programmet skapar förutsättningar och möjlighet till ett förbättrat trygghets- och säkerhetsarbete både på central och på lokal nivå.

Programmet erbjuder ett ökat centralt stöd, samordning för ett systematiskt målinriktat arbete, lägesbilder genom systematisk omvärldsbevakning och analys av trygg- och säkerhetsfrågor.

Förvaltningen ska i sin tur konkretisera och omsätta programmet till den egna verksamhetens uppdrag och inriktning i ordinarie verksamhetsplanering, följa upp mål och budget samt bidra till goda beslutsunderlag genom årlig rapportering av risk- och lägesbild.

Förvaltningen anser att programmet tydliggör och utvecklar goda rutiner, ökad kommunikation och ett mer systematiskt trygghets- och säkerhetsarbete både på central och på lokal nivå. Därmed stärks också förutsättningarna för ett tryggare och säkrare Stockholm.

Förvaltningen föreslår att Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 godkänns.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 följande.

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss från kommunstyrelsen.
2. Paragrafen beslöts omedelbart justerad.

Reservation anfördes av Elisabeth Bäckström m.fl. (alla M), Helen Jäderlund Eckardt (L), Bertil Pelland (C) och Carina Franke (KD), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget För ett tryggare och säkrare Stockholm – Stockholm stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021. Programmet ger ett gemensamt förhållningssätt till trygghets- och säkerhetsfrågor.

Förvaltningen tycker det är positivt till att programmet lyfter att det förebyggande arbetet är grunden för ett framgångsrikt arbete med trygghets- och säkerhetsfrågor.

I programförslaget har mål, aktiviteter och metoder för uppföljning formulerats under respektive fokusområde. Dessutom framgår under varje område hur ansvaret fördelas inom staden. Samordning och helhetstänk krävs för att säkerställa att stadens samlade resurser används i relation till de mest framträdande behoven. Förvaltningen anser att programförslagets struktur tydliggör ansvarsfördelningen inom staden, vilket är positivt.

I programmet framkommer att samtliga nämnder och bolag ansvarar för att fördjupade lägesbilder upprätthålls avseende olyckor och brott. Lägesbilderna ska bland annat rapporteras till kommunstyrelsen i samband med tertialrapport 2. Att samla in och analysera brottsstatistik är ett sätt att synliggöra förekomsten av olyckor och brott. Av programmet framkommer att stöd till lägesbilderna kommer ges av stadsledningskontoret. Förvaltningens bedömning är att det finns behov av kompetensutveckling vad gäller arbetet med statistik på ett professionellt och rättssäkert sätt. Ett stöd i arbetet med statistik skulle kunna vara en stadsgemensam guide och form för insamling och bearbetning av statistik inom området. Brottsstatistik bör dessutom redovisas på samma sätt inom stadens verksamheter för att medarbetare och invånare lättare ska kunna jämföra den redovisade statistiken.

I programmet lyfts att samtliga bolag och nämnder ska ha en utsedd säkerhetssamordnare som ansvarar för att samordna trygghets- och säkerhetsarbetet inom nämnden eller bolaget.

Förvaltningen anser att det inom organisationen ska finnas utsedda funktioner som arbetar med säkerhet, trygghet och brottsförebyggande frågor. Däremot bör varje nämnd och bolag själva ansvara för hur arbetet organiseras och samordnas.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remiss från kommunstyrelsen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 november 2017 att stadsdelsnämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Joel Laurén m.fl. (alla M) och Maria Johansson m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Kristin Jacobsson (C) och Emil Öberg (KD) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna och Liberalerna.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Styrning

Förvaltningen anser att det föreslagna programmet ger riktningen för att stärka stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete under åren 2018-2021 och på ett tydligt och strukturerat sätt klargör mål och ansvarsförhållanden.

Programmet ställer, liksom tidigare, krav på att det finns en utsedd säkerhetssamordnare med ansvar för samordningen av trygghets- och säkerhetsarbetet.

I nuvarande trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016 står att nämnder och bolag ska ha en utsedd informationssäkerhetssamordnare. Denna funktion finns inte med

i det föreslagna trygghets- och säkerhetsprogrammet. Informationssäkerhet behandlas i sin helhet i stadens digitaliseringsprogram. Här framgår att nämnder och bolag även fortsättningsvis ska ha en utsedd informationssäkerhetssamordnare.

Det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet tydliggör mål, prioriteringar och ansvarsfördelning mellan nämnder, bolag och kommunstyrelsen. Relationen mellan fackförvaltningar och stadsdelsförvaltningar skulle med fördel kunna tydliggöras ytterligare i delar av programmet. Ett förtydligande om vilken nämnd som bär ansvar att initiera och driva frågor med gemensamma gränssnitt skulle förbättra förutsättningarna för att nå önskat resultat och undvika att frågor faller mellan stolarna. Ett exempel där relationen tydliggörs är i fokusområde olycksförebyggande där stadsdelsnämnderna föreslås få i uppdrag att ansvara för samordning inom det geografiska stadsdelsområdet. Motsvarande förtydligande saknas inom fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete och krisberedskap.

Systematik och samordning

Förvaltningen håller med om att oavsett sakfråga är systematik i trygghetsarbetet nyckeln till framgång. Därför är det bra att stärkt centralt stöd och samordning föreslås utvecklas av kommunstyrelsen under programperioden. Förvaltningen vill understryka vikten av att kommunstyrelsen samordnar och styr mot ett likställt och likvärdigt trygghets- och säkerhetsarbete över staden genom gemensamma rutiner och arbetssätt där så är möjligt.

Uppföljning

Trygghets- och säkerhetsarbetet gynnas av att programmets mål föreslås följas upp inom ramen för ordinarie verksamhetsstyrning. Det gör arbetet tydligare integrerat med ordinarie verksamhet. Även om respektive nämnd behöver konkretisera och omsätta programmet och anvisningarna till den egna verksamhetens uppdrag, och därmed formulera egna mål och aktiviteter utifrån sin lokala lägesbild, är det av vikt att övergripande mål och indikatorer tas fram av kommunstyrelsen för att kunna jämföra utveckling och få stöd i vilken nivå som förväntas. Uppföljning genom

gemensamma indikatorer främjar utveckling och möjlighet att följa upp framsteg eller brister inom staden som helhet.

Lägesbilder

Programmet lyfter fram ett antal risk- och lägesbildrapporter som ska rapporteras av nämnderna till tertialrapport två. Sammantaget ska lägesbilderna ge underlag för styrning och åtgärder. Förutom underlaget i de årliga risk- och sårbarhetsanalyserna (RSA), ska nämnderna upprätta fördjupade lägesbilder avseende olyckor och brott. Rapporteringen av lägesbilder kring olyckor och brott ska enligt förslaget ske parallellt med uppdatering av lägesbild och lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är inte helt tydligt i programmet hur dessa tre lägesbilds-rapporteringar sammanfaller eller skiljer sig åt. Lägesbilder tas idag även fram inom ramen för samverkansöverenskommelser med lokalpolisområdena. Ett förtydligande kring utformning, rapporteringsformer och gränssnitt mellan samtliga lägesbilderna vore önskvärt.

Kommunikation

Programmets förslag till stärkt centralt stöd och samordning av kommunikation inom krishantering är positivt. Förvaltningen håller med om vikten av kommunikation som en integrerad del som ska bidra till målen för det förbyggande arbetet och som ett medel vid krishantering. Det föreslagna programmet beskriver behovet av att förstå och förhålla sig till dagens kommunikationsmönster präglad av snabbhet, föränderlighet och transparens.

Förebygga olyckor

Det är bra att programmet specifikt understryker vikten av att verksamheterna har avbrottsplaner för sina kärnuppdrag. Förvaltningen vill påtala att stärkt centralt stöd och styrning med gemensamma rutiner och avbrottsplaner för stadsdelsförvaltningarnas kärnuppdrag skulle effektivisera arbetet och höja kvaliteten. Stadsdelsförvaltningarna har i stor utsträckning motsvarande uppdrag och är i behov av samma avbrottsplaner för sina verksamheter inom till exempel elberoende, IT-beroende, sociala verksamhetssystem och nödvattenplaner.

Förebygga brott

Förvaltningen anser att det är positivt att det brottsförebyggande arbetet har fått en mer framträdande roll i programmet och att det framgår att nämnder och bolag ska ha en utsedd funktion för att driva och samordna det brottsförebyggande arbetet.

Förebygga otillåten påverkan och hot och våld mot anställda

Förvaltningen anser att det är positivt att otillåten påverkan lyfts fram som en prioriterad fråga. Ett strategiskt arbete behövs med att värna och förebygga hot och våld mot de medarbetare som arbetar i utsatta verksamheter. Det är bra att programmet föreslår att kommunstyrelsen under programperioden ska genomföra informations- och utbildningsinsatser för stadens medarbetare kring risker för hot, våld eller otillåten påverkan.

Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga

Stadsledningskontoret skriver i sitt tjänsteutlåtande att det finns anledning att fortsätta utveckla rutiner och systematik för tydligare roller internt och i samverkan med externa parter. Vikten av att det utförs understryks av förvaltningen. Prioriterad utveckling under programperioden bör vara gemensam beskrivning av uppdraget och gemensamma arbetsformer. Det krävs också ett förtydligande avseende förväntningarna på stadsdelsnämndernas krisstödjare att kunna ta över från socialjouren även utanför arbetstid. Tydlighet och exakthet skapar förutsättningar för snabbare och effektivare samverkan. Inom krisberedskap bör även en gemensam vokabulär tas fram som kan kommuniceras till externa aktörer som räddningstjänst, polis och landsting. Även detta för att möjliggöra snabb och effektiv samverkan i händelse av kris. Utveckling över programperioden föreslås också vara hur staden, genom gemensam vokabulär och arbetsformer, kan nyttja sin storlek för att bygga upp uthållighet i händelse av kris.

Det är bra att programmet använder begreppet krisstöd. Det kan behöva förtydligas vad som avses, vad krisstöd innefattar för uppdrag. Förslagsvis kan en definition av begreppet ingå i bilaga 1: Definitioner.

Det är viktigt att genom tydlig styrning och gemensamma förhållningsregler på bästa sätt skapa förutsättningar för att ta tillvara resurser och samordna dessa på ett snabbt och effektivt sätt i händelse av kris.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Petra Gardos Ek m.fl. (alla M), Fredrik Adolfsson (C) och Margita Jacobsson (L), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Styrning

Programmet avser ge en inriktning till stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete och ska lägga grunden till ett samordnat, effektivt och långsiktigt trygghets- och säkerhetsarbete inom staden. Förvaltningen anser att programmet är övergripande i sin karaktär och utelämnar hur arbetet ska bedrivas rent praktiskt. Upplägget skapar ett behov av att de kompletterande anvisningar som konkretiserar hur uppdragen inom respektive fokusområde ska utföras, tas fram eller uppdateras. Programmet i sig ger för närvarande inte något nytt underlag att planera nämndens arbete utifrån.

För en del av uppdragen som tillfaller stadsdelsnämnderna förutsätts ett föregående arbete av kommunstyrelsen som till exempel anvisningar och metodstöd för analys. Det är av vikt att alla de kompletterande anvisningarna som ska tas fram som stöd inte dröjer så nämnderna kan initiera och utföra sina uppdrag.

Det nya programmet tydliggör mål, prioriteringar och ansvars-fördelning mellan nämnder, bolag och kommunstyrelsen.

Relationen mellan fackförvaltningar och stadsdelsförvaltningar skulle med fördel kunna tydliggöras ytterligare i delar av programmet. Ett förtydligande om vilken nämnd som bär ansvar att initiera och driva frågor med gemensamma gränssnitt skulle förbättra förutsättningarna för att nå önskat resultat och undvika att frågor faller mellan stolarna. Ett exempel där relationen tydliggörs är i fokusområde olycksförebyggande där stadsdelsnämnderna föreslås få i uppdrag att ansvara för samordning inom det geografiska stadsdelsområdet. Motsvarande förtydligande saknas inom fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete och krisberedskap.

Systematik och samordning

Förvaltningen håller med om att oavsett sakfråga är systematik i trygghetsarbetet nyckeln till framgång. Därför är det mycket bra att stärkt centralt stöd och samordning föreslås utvecklas av kommun-styrelsen under programperioden. Förvaltningen vill understryka vikten av att kommunstyrelsen samordnar och styr mot ett likställt och likvärdigt trygghets- och säkerhetsarbete över staden genom gemensamma rutiner och arbetssätt där så är möjligt.

Precis som programmet beskriver är den moderna staden komplex och skiftande. Stadens styrka ligger bland annat i dess storlek, och det är viktigt att förutsättningar ges inom samtliga områden för att till fullo utnyttja denna styrka. Där det går bör gemensamma strukturer, mallar och instruktioner tas fram centralt för stadsdelsnämnderna att arbeta utifrån. Detta för att stadsdelsnämnderna enkelt ska kunna stödja varandra när behov uppstår.

Uppföljning

Det är positivt att programmets mål föreslås följas upp inom ramen för ordinarie verksamhetsstyrning. Det gör arbetet tydligare integrerat med ordinarie verksamhet. Respektive nämnd behöver konkretisera och omsätta programmet och anvisningarna till den egna verksamhetens uppdrag. Nämnderna ska formulera egna mål och aktiviteter utifrån sin lokala lägesbild men det är av vikt att övergripande mål och indikatorer tas fram av kommunstyrelsen för att kunna jämföra utveckling och få stöd i vilken nivå som förväntas. Uppföljning genom gemensamma indikatorer främjar utveckling och möjlighet att följa upp framsteg eller brister inom staden som helhet.

Lägesbilder

Programmet lyfter fram ett antal risk- och lägesbildrapporter som ska rapporteras av nämnderna till tertialrapport två. Sammantaget ska lägesbilderna ge underlag för

styrning och åtgärder. Förutom underlaget från risk- och sårbarhetsanalyserna ska nämnderna upprätta fördjupade lägesbilder avseende olyckor och brott. Rapporteringen av lägesbilder kring olyckor och brott ska enligt förslaget ske parallellt med uppdatering av lägesbild och lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är inte helt tydligt i programmet hur dessa tre lägesbildrapporteringar sammanfaller eller skiljer sig åt. Lägesbilder tas idag även fram inom ramen för samverkansöverenskommelser med lokalpolisområdena. Ett förtydligande kring utformning, rapporteringsformer och gränssnitt mellan samtliga lägesbilderna vore önskvärt.

Programmet anger att lägesbilderna ska innehålla analys och bedömning av sannolika följder. Förvaltningen ställer sig mycket positiva till en kvalitetshöjning av lägesbilderna, men anser att förutsättningarna idag saknas. Metodstöd och utbildning behövs i hur lägesbilder med adekvat analys ska kunna tas fram.

Kommunikation

Programmets förslag till stärkt centralt stöd och samordning av kommunikation inom krishantering är mycket positivt. Förvaltningen håller med om vikten av kommunikation som en integrerad del som ska bidra till målen för det förbyggande arbetet och som ett medel vid krishantering.

Det är bra att föreslaget program beskriver behovet av att förstå och förhålla sig till dagens kommunikationsmönster präglad av snabbhet, föränderlighet och transparens. Förvaltningen vill lyfta att behovet återfinns även inom det brottsförebyggande uppdraget, inom ramen för social prevention. Förvaltningen anser att stärkt centralt stöd och samordning av kommunikation behöver beskrivas under fokus-området om att förebygga brott i syfte att kunna följa ungdomar och utvecklingsmönster via sociala medier och kommunikationsforum.

Förebygga olyckor

Det är bra att programmet specifikt understryker vikten av att verksamheterna har avbrottsplaner för sina kärnuppdrag. Förvaltningen vill påtala att stärkt central stöd och styrning med gemensamma rutiner och avbrottsplaner för stadsdelsnämndernas kärnuppdrag skulle effektivisera arbetet och spara resurser. Stadsdelsnämnderna har i stor utsträckning motsvarande uppdrag och är i behov av samma avbrottsplaner för sina verksamheter inom till exempel elberoende, IT-beroende, sociala verksamhetssystem och nödvattenplaner. Gemensamma planer skulle spara mycket arbete och likställa kvalitén över staden ur ett risk- och olycks perspektiv.

För att stadsdelsnämnderna ska kunna samordna och samverka med andra relevanta aktörer inom det geografiska området, som programmet anger, är det avgörande att tillgång till facknämndernas anmälningar i incidentrapporteringsverktyget, IA tillgängliggörs för stadsdelsnämnderna. I dagsläget har stadsdelsförvaltningarna inte tillgång till dem om inte särskilda insatser görs centralt.

Förebygga brott

Förvaltningen ställer sig kritiska till att programmet enbart i en mening omnämner preventiva insatser inom socialtjänst, och inte tar upp social prevention inom fält- och fritidsverksamheterna. Förvaltningen menar att social prevention inom fält- och fritids-verksamheterna är en viktig del inom trygghets- och säkerhets- arbetet och för individen mer långsiktigt och genomgripande än situationella åtgärder. Förvaltningen saknar resonemang om det preventiva sociala arbetets koppling till, och gränssnitt mot det brottsförebyggande arbetet som tas upp i programmet. Förvaltningen föreslår ett tillägg där programmet beskriver vikten av att förebyggande och proaktiva insatser utförs parallellt med operativa, offensiva och reaktiva insatser. Vikten av dialog och samverkan mellan socialförvaltning, socialtjänst, brottsförebyggare, polis och civilsamhället behöver förtydligas.

Gällande det brottsförebyggande arbetet anges i programmet att en stor del inryms i andra program och styrdokument för stadens verksamheter. Vilka program som avses omnämns inte. Syftar man här på program avseende social prevention bör dessa omnämnas för referens².

Programmet skulle även kunna lyfta trygghetsskapande parametrar som att man känner sig tryggare i ett område som man bryr sig om och där man känner flera. Ensamhet och brist på engagemang i ett område är riskfaktorer för att känna sig otrygg. Utvecklingsområden för nämnderna inom trygghetsfrågan kunde förslagsvis vara att utveckla boendes engagemang i staden och demokratiska metoder.

Det är bra och viktigt att programmet lyfter att kvinnor är brottsutsatta i större utsträckning än män, och att hänsyn behöver tas till det i det brottsförebyggande arbetet. Här skulle även flickors utsatthet för brott med fördel tas upp. Särskilt bör nämnas kvinnors och flickors utsatthet för sexuella trakasserier. Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden bör under programperioden få i uppdrag att fortsätta att utveckla former för att förebygga och hantera kvinnors och flickors utsatthet inom det brottsförebyggande fokusområdet.

Det är positivt att programförslaget förtydligar facknämndernas uppdrag att arbeta brottsförebyggande genom att samtliga nämnder ska ha en utsedd funktion som driver och samordnar det brotts-förebyggande arbetet. Det kan underlätta för stadsdelsnämnderna i sina lokala arbeten att uppdraget att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande angår alla nämnder i staden.

Förebygga otillåten påverkan och hot och våld mot anställda

Förvaltningen anser det mycket positivt att otillåten påverkan lyfts fram som en prioriterad fråga. Ett strategiskt arbete behövs med att värna och förbygga hot och våld mot de medarbetare som arbetar i utsatta verksamheter. Det är bra att programmet

² Program som finns är Länsstyrelsens nationella ANDT-strategi, Länsstyrelsen har även strategier för brottsförebyggande inom krog, spel och doping. Stockholm stad kommer under 2018 släppa sitt nya arbetspolitiska program för ANDT-arbete samt att varje förvaltning har ett lokalt utvecklingsprogram (LUP).

förslår att kommun-styrelsen under programperioden ska genomföra informations- och utbildningsinsatser för stadens medarbetare kring risker för hot, våld eller otillåten påverkan.

Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga

Stadsledningskontoret skriver i sitt tjänsteutlåtande att det finns anledning att fortsätta utveckla rutiner och systematik för tydligare roller internt och i samverkan med externa parter. Vikten av att det utförs understryks av förvaltningen. Utveckling under program-perioden bör vara en gemensam beskrivning av uppdraget och gemensamma arbetsformer. Ett förtydligande behövs avseende om det finns förväntningarna på stadsdelsförvaltningarnas krisstödare att kunna ta över från socialjouren även utanför arbetstid. Tydlighet och exakthet skapar förutsättningar för snabbare och effektivare samverkan. Inom krisberedskap bör även ett gemensamt vokabulär tas fram som kan kommuniceras till externa aktörer som räddnings-tjänst, polis och landsting. Även detta för att möjliggöra snabb och effektiv samverkan i händelse av kris. Utveckling över programperioden föreslås också vara hur staden, genom gemensam vokabulär och arbetsformer, kan nyttja sin storlek för att bygga upp uthållighet i händelse av kris.

Det är bra att programmet använder begreppet krisstöd. Det kan behöva förtydligas vad som avses, vad krisstöd innefattar för uppdrag. Förslagsvis kan en definition av begreppet ingå i bilaga 1: definitioner.

Det är viktigt att genom tydlig styrning och gemensamma förhållningsregler på bästa sätt skapa förutsättningar för att ta tillvara på resurser och samordna dessa på ett snabbt och effektivt sätt i händelse av kris.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Benjamin Dousa m.fl. (alla M) och Banar Sabet (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Elvir Kazinic (S) och Martin Michel (MP), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till det föreslagna programmet. Programmet är välskrivet och har en god struktur där ansvarsområden och aktiviteter är tydligt uppdelade. De fem fokusområden som identifieras i programmet är heltäckande och stämmer väl överens

med det arbete som idag utförs av förvaltningen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Reservation anfördes av Kristina Lutz m.fl. (alla M), Jessica Sjönell (L) och Gunnar Caperius (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Ewa Larsson m.fl. (alla MP), Claes Elmgren m.fl. (alla S) och Tina Kratz (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Jonathan Lindgren (KD) som hänvisade till reservation anfordrad av Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inget att erinra mot förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram som tagits fram. Det visar på ett tydligt sätt hur stadens arbete ska bedrivas och hur ansvaret är fördelat. Det anger också hur stadens arbete ska utvecklas ytterligare under kommande år.

Det brottsförebyggande arbetet är en central del av stadens trygghets- och säkerhetsarbete som berör stadsdelsnämnderna.

Stadens satsning på arbete mot våldbejakande extremism är ett viktigt inslag i det och som ytterligare behöver stärkas. Även det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ingår här och bör lyftas fram. En förutsättning för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete är en väl fungerande samverkan med polisen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 följande.

1. Stadsledningskontorets förslag till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 godkänns.

2. Trygghets- och säkerhetsprogram for Stockholms stad 2013-2016
utgår som styrdokument

Reservation anfördes av Jan Jönsson m.fl. (alla L) Elisabeth Johnsson m.fl. (alla M) och Erik Sihlberg (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Lorena Delgado m.fl. (alla V), Salar Rashid m.fl. (alla S) och Sara Grolander m.fl. (alla MP), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att kommunstyrelsens förslag till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 är positivt och bidrar till att vägleda och koordinera arbetet inom trygghet och säkerhetsarbetet mot Vision 2040, ”ett Stockholm för alla”.

Inom ramen för fokusområde två, att förebygga brott anser förvaltningen att stadens trygghets- och säkerhetsprogram utgör också stadens brottsförebyggande program. Förvaltningen ser ett behov av att tydliggöra i vilka andra styrdokument och program som enligt programmet styr verksamheternas brottsförebyggande arbete. (t ex regeringens brottsförebyggande program ”Tillsammans mot brott”)

Den centrala nivån ska enligt programmet inrikta stadens samlade arbete och det är därför av stor vikt att det i det brottsförebyggande programmet framgår vad som avses med nämndernas och bolagens brottsförebyggande arbete.

Avseende fokusområde tre, att förebygga otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda, är förvaltningen positiv till att frågan om otillåten påverkan och hot och våld mot anställda och förtroendevalda lyfts som fokusområde. Förvaltningen ser dock gärna en bredare ansats inom området än den som beskrivs i programmet. Som exempel kan nämnas hur handläggare påverkas i sin myndighetsutövning av att arbeta med klienter som de vet varit hotfulla mot tidigare handläggare. En annan aspekt är hur personal som arbetar lokalt påverkas av att verka i en miljö där kriminalitet pågår öppet i närheten av den egna verksamheten, exempelvis narkotika- och vapenhantering som sker i offentlig miljö i närheten av förskolor, parklekar och fritidsverksamheter.

Förvaltningen ser positivt på kravet att alla nämnder och bolag ska ha en utpekad säkerhetssamordnare och en funktion som ska samordna det brottsförebyggande arbetet. Förvaltningen delar också uppfattningen att arbetet och valet av åtgärder ska utgå från goda beslutsunderlag och orsaksanalyser. Förvaltningen önskar dock tydligare anvisningar om vad som avses med lägesbild över olyckor och brott. Både olyckor och brott är omfattande områden och det behövs en tydligare beskrivning av vad som ska kartläggas för att kunna bedöma omfattningen av det nya uppdraget. Förvaltningen ser positivt på att arbetsprocessen för arbetet mot våldsbejakande

extremism synkroniseras med övriga lägesbilder.

Förvaltningen anser att ansvarsfördelningen för uppföljning av programmet är tydlig. Vidare anser förvaltningen att det är bra att programmet ska integreras i verksamhetsplaneringen för att bli en del av ordinarie verksamhet.

Kommunstyrelsen ansvarar för den samlade uppföljningen av programmets olika delar. Skärholmens stadsdelsnämnd följer upp inom ramen för den ordinarie uppföljningen av mål och budget samt bidrar till goda beslutsunderlag genom årlig rapportering av risk- och lägesbilder i enlighet med programmet. Arbetet med löpande uppföljning av för programmet relevant statistik och rapportering av lägesbilder tydliggörs även i programmet.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om ett nytt program för ett tryggare och säkrare Stockholm och föreslår därför att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Markus Brigander m.fl. (alla M) och Bengt Porseby (L), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens trygghets- och säkerhetsarbete är viktigt i arbetet att skapa ett Stockholm som håller samman. Arbetet är speciellt viktigt för boende, verksamma och besökare i Spånga-Tensta stadsdelsnämnds geografiska område.

Ett väl fungerande trygghets- och säkerhetsarbete är nödvändigt för att medborgarna ska uppleva att staden och stadsdelen är trygg. Medborgarna ska känna att samhället gör allt det den kan för att skapa ett tryggt samhälle att leva och verka i.

Det är av stor vikt att fortsatt utveckla rutiner och systematik för att tydliggöra roller internt och i samverkan med externa aktörer.

Trygghets- och säkerhetsprogrammet ska konkretiseras och kopplas till stadsdelsområdenas ordinarie verksamhetsplanering och styrning. Detta går väl ihop med lokala utvecklingsprogram, LUP.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 godkänns och att Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016 utgår som styrdokument.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen, samt att därutöver anföra följande.

Det första man måste förstå är att ordningen på gatorna och trottoarerna i staden inte är något som i första hand upprätthålls av polisen, även om polisen är nödvändig att ha.

Den upprätthålls i första hand av ett invecklat, nästan omedvetet nätverk av oskrivna lagar och regler som människor själva har skapat och som de själva övervakar.” Jane Jacobs, Den amerikanska storstadens liv och förfall

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Alla människor som bor och är verksamma i vår stadsdel ska vara trygga. Ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för brott. Stadsdelsnämnden ansvarar för trygghetsarbetet inom sina respektive verksamhetsområden och vi välkomnar ett program som tar ett helhetsgrepp för stadens säkerhet- och trygghetsarbete.

För att utveckla och skapa en tryggare stadsdel har vi de senaste åren tillfört fler attraktioner i Södermalms parker, inte minst i Drakenbergsparken/Tantolunden.

Stadsodlarna i Jacob Mommas park, dansarna nere vid Årstaviken och fotbollsspelarna uppe i Tanto deltar alla i stadens trygghetsarbete. De bidrar till den tillit som är avgörande för att skapa ett tryggt samhälle.

Vi har utökat städningen men också sökt jobba socialt förebyggande. Inte minst genom Söderandan, stadsdelens brottsförebyggande råd där samarbetet med polisen m.fl. har en central roll. Vi kommer genomföra trygghetsvandringar för alla under 2018.

Vi vill därtill framföra att jämställdhetsperspektiv i programmet behöver belysas tydligare för att kopplas samman med stadens trygghetsmätning 2017. Mätningen visade på skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelser av otrygghet och oro för att bli utsatt för brott.

Stadens trygghetsmätning visar att den upplevda oron för brott och otryggheten i det egna bostadsområdet är högre hos stadens kvinnor än män. Det gäller även i Södermalm och vill lyfta fram att arbetet för att öka tryggheten för kvinnors utsatthet för sexuella övergrepp, ofredanden och våld i nära relationer behöver belysas som faktor till otrygghet.

Det gäller såväl i det offentliga rummet, hemmet och i sin roll som anställd i staden. I arbetet för en trygg och säker stad behöver jämställdhetsperspektivet vara centralt.

Reservation anfördes av Christoffer Järkeborn m.fl. (alla M) och Anne-Lie Elfvén (L), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det föreslagna programmet ger riktningen för att stärka stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete under åren 2018-2021 och på ett tydligt och strukturerat sätt klargör mål och ansvarsförhållanden.

Programmet ställer, liksom tidigare, krav på att det finns en utsedd ansvarig trygghets- och säkerhetssamordnare och i förekommande fall en säkerhetsskyddssamordnare inom nämnden eller bolaget.

I nuvarande Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016 står att nämnder och bolag ska ha en utsedd informationssäkerhetssamordnare. Denna funktion finns inte med i det föreslagna Trygghets- och säkerhetsprogrammet. Informationssäkerhet behandlas i sin helhet i stadens digitaliseringsprogram. Här framgår att nämnder och bolag även fortsättningsvis ska ha en utsedd informationssäkerhetssamordnare.

Positivt är att det brottsförebyggande arbetet har fått en mer framträdande roll i programmet och att det framgår att nämnder och bolag ska ha en utsedd funktion för att driva och samordna det brottsförebyggande arbetet.

Det är också positivt att programmet utvecklar uppföljningen och vad som förväntas av nämnder och bolag. Nytt är att stadsdelsnämnderna ska, i samband med tertialrapport två varje år, rapportera en lägesbild innefattande en analys av nuläge och möjlig utveckling, till kommunstyrelsen. Detta gäller särskilt inom områdena förebygga olyckor och förebygga brott.

Förutom att ta fram kompletterande anvisningar som stödjer de fem fokusområdena förebygga olyckor, förebygga brott, förebygga otillåten påverkan och hot och våld mot anställda, bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga samt bygga ett gott säkerhetsskydd förutsätter förvaltningen att stadsledningskontoret ger fortsatt stöd i det konkreta trygghets- och säkerhetsarbetet på lokal nivå.

Utöver det stöd förvaltningarna idag får från stadsledningskontoret skulle förvaltningen gärna se att även löpande kompetensutveckling och utbildning ges till medarbetare. Detta för att bättre kunna möta behov av adekvat krisstöd vid oönskade händelser. Kompetensutveckling och utbildning ger också förutsättningar att kunna behålla och rekrytera nya medarbetare som vill engagera sig i att ge krisstöd.

Förvaltningen vill uppmärksamma kommunstyrelsen på att samverkansöverenskommelser har tecknats med lokalpolisområdena och inte samverkansavtal.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 oktober 2017 att Älvsjö stadsdelsnämnd överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Johan Nilsson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Evy Kjellberg (C) anmälde att hon inte deltar i beslutet.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet som på ett tydligt och strukturerat sätt ger en bra översikt över det ansvar som olika delar av Stockholms stads nämnder och bolag har inom området. Det nya programmet har ytterligare utvecklat och konkretiserat stadens trygghets- och säkerhetsarbete för att stärka nämndernas ansvarsområden och bidra till ett hållbart Stockholm.

Programmet länkar naturligt till förvaltningens brottsförebyggande- och säkerhetsarbete. Älvsjös trygghets- och säkerhetsråds utformning och arbete följer programmets punkter för stadens trygghets- och säkerhetsarbete.

Ett välfungerande samarbete och god kommunikation med polisen är en viktig förutsättning i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Fördjupade lägesbilder tillsammans med omvärldsbevakning bidrar till bättre orsaksanalyser samt möjliggör förebyggande insatser i tidigt skede.

Den årliga risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) är ett viktigt verktyg i förvaltningens trygghets- och säkerhetsarbete. Analysverktyget borde utvecklas ytterligare så analysen kan komma så nära verksamhetsnivån som möjligt. Detta för att dra maximal nytta av riskinventeringen och kontinuitetsplanerna som bidrar till minskning av oönskad incident, kostnader samt upplevelsen av otrygghet.

Det är viktigt att ha tillgång till stöd från krisberedskap- och säkerhetskonsulter som har god kompetens i utbildningar för krisstöd och krishanteringsförmåga. Det gäller även utvärdering efter hantering av händelser då det är en viktig del av lärandet.

Förvaltningen önskar möjlighet till att vid behov avropa insatser från civilt försvar, till exempel Civilförsvarsförbundet. Att bedriva eget samarbete inom Älvsjö stadsdelsområde skulle kräva kostnader och arbetsinsatser som i långa loppet inte är förenliga med behovet. Alternativet skulle vara ett samarbete mellan flera stadsdelar som delar på arbetsinsatsen och kostnaderna.

Övergången till nya händelsehanteringssystemet KIA har bidragit till en ökad nivå av incidentrapportering. Systemet har bättre utformning och förutsättningar än det

tidigare rapporteringssystemet RISK. Det är lättare att ta ut statistik och analysera materialet i det förebyggande arbetet vilket förvaltningen tycker är en mycket positiv utveckling.

Förvaltningen välkomnar stadens centrala satsning på kommunikatör i beredskap vilket stärker stadens och förvaltningarnas förmåga till kriskommunikation.

Förvaltningen är mycket positiv till den övergripande satsningen på utbildning i våldsbejakande extremism. Utbildningen kommer att bidra till ökad kunskap och förmåga bland medarbetare som berörs av frågan. Även här är det ytterst viktigt med samarbete med polisen som är främst sakkunnig inom området.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2017 att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Therese Carlborg (M) och Mats Hasselgren (L) anmälde att de inte deltar i beslutet.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 oktober 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Trygghets- och säkerhetsprogrammet utgör en central del i stadens arbete med trygghets- och säkerhetsfrågor och Östermalms stadsdelsförvaltning ser positivt på att ett nytt program nu tas fram. Programmet klargör riktning, mål och ansvarsförhållanden för stadens nämnder och bolag.

Förvaltningen anser att förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad som helhet utvecklar uppföljningen och vad som förväntas av nämnder och bolag på ett bra sätt. Goda beslutsunderlag lyfts fram som en av de centrala delarna i stadens systematiska arbetssätt, där nämndernas och bolagens årliga risk- och sårbarhetsanalyser är viktiga underlag för prioritering, inriktning och samordning av arbetet.

Sedan övergången till stadens nya händelse- och incidentrapporteringssystem vid årsskiftet 2016/2017, har det blivit lättare att rapportera händelser och incidenter. Numer går det också att anmäla riskobservationer. Förvaltningen har sedan övergången till det nya systemet sett en ökning av antalet rapporterade ärenden. Att fler anmäler händelser och incidenter skapar bättre förutsättningar för förvaltningen att arbeta förebyggande och proaktivt för att minska antalet incidenter.

Nytt i förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram är att samtliga nämnder och bolag ska ansvara för att fördjupade lägesbilder upprätthålls avseende olyckor och brott. Lägesbilderna ska rapporteras till kommunstyrelsen i samband med tertialrapport två och sker parallellt med uppdatering av lägesbild och lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism styrs genom särskilda riktlinjer som kommunfullmäktige antagit samt lokala handlingsplaner beslutade av berörda nämnder och beskrivs därför inte närmare i förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram.

I programmet beskrivs att samtliga nämnder och bolag ska arbeta med informationssäkerhet och i detta säkerställa att korrekt information finns tillgänglig för behöriga på ett spårbart sätt när den behövs. I arbetet ingår också att säkerställa att all hantering av personuppgifter sker enligt med offentlighets- och sekretesslagen samt personuppgiftslagen. I det nu gällande trygghets- och säkerhetsprogrammet för Stockholms stad för perioden 2013-2016 beskrivs att nämnder och bolag ska ha en utsedd informationssäkerhetssamordnare. Den funktionen nämns inte i förslaget till nytt trygghets- och säkerhetsprogram. I stället hänvisar programmet vidare till stadens digitaliseringsprogram där området informationssäkerhet ska behandlas i sin helhet. Förvaltningen kan dock inte se att informationssäkerhet nämns i det programmet heller. Förvaltningen önskar ett förtydligande i frågan om hur arbetet med informationssäkerhet och informationssäkerhetssamordnare ska fortlöpa.

Förvaltningen ser positivt på de informations- och utbildningsinsatser som kommunstyrelsen planerar för stadens medarbetare kring risker för hot, våld eller otillåten påverkan.

Utöver det stöd förvaltningarna redan idag får från stadsledningskontoret skulle förvaltningen gärna se att det fanns ytterligare stöd avseende krisövningar och krisutbildningar. Detta för att bättre kunna hantera oönskade händelser.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 29 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Underremiss

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Svenska Bostäder ställer sig bakom förslaget om att godkänna ”Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021” som styrdokument samtidigt som ”Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016” utgår.

AB Familjebostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget ställer sig positivt till införande av det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet 2018-2021, som tydliggör ansvarsfördelningen mellan bolag, stadsdelsförvaltningar och stadsledningskontoret. Programmet utgår från tidigare trygghets- och säkerhetsprogram 2013-2016 som bolaget arbetat efter.

Under fokusområde 4, sidan 24, bör tillägg göras beträffande information om händelseutvecklingen till ”nämnds ordförande” så att ”styrelseordförande” finns med avseende stadens bolag som istället för nämnd har en styrelse.

Under fokusområde 5, sidan 28, bör den kommande dataskyddsförordningen GDPR som träder i kraft i maj 2018 och ersätter PuL inkluderas i arbetet för att säkra programmets aktualitet.

I programmet ställs det krav på bolagen att bidra till att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Här behövs förtydligande om hur bolagen kan bidra i detta arbete.

I övrigt har bolaget inget att erinra kring programmets innehåll.

AB Stockholms shems remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget ställer sig positivt till införande av det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet.

Under fokusområde 5, sidan 28, bör den kommande dataskyddsförordningen GDPR inkluderas i arbetet med personuppgifter då den ersätter personuppgiftslagen. Detta säkrar programmets aktualitet efter dataskyddsförordningens införande.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa Fastigheter ställer sig positivt till det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet i sin helhet. Programmet tydliggör respektive ansvarsroller mellan bolag, stadsdelsförvaltningar och stadsledningskontoret. Bolaget anser att det är positivt att civilförsvarsperspektivet lyfts in i programmet, men det behövs gemensamma definitioner och mallar vid arbetet för att identifiera att upprätthålla samhällsviktiga funktioner.

Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget ställer sig positivt till införande av det nya trygghets- och säkerhetsprogrammet.

Under fokusområde 4, sidan 24, bör tillägg göras beträffande information om händelseutvecklingen till ”nämnds ordförande/vice ordförande”. Det bör stå ”nämnds/bolagsstyrelses ordförande/vice ordförande”.

Under fokusområde 5, sidan 28, bör den kommande dataskyddsförordningen GDPR inkluderas i arbetet med personuppgifter då den ersätter personuppgiftslagen. Detta säkrar programmets aktualitet efter dataskyddsförordningens införande.

I övrigt har bolaget inget ytterligare att erinra kring programmets innehåll.

Stockholm Vatten och Avfall AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på det nya trygghets- och säkerhetsprogram som har tagit fram. Den ger en tydlig bild av vilken riktning bolaget ska ta, samt hur de kan stärka stadens trygg- och säkerhetsarbete.

I jämförelse med programmet för 2013-2016, är det nu föreslagna programmet tydligare. De definierade övergripande målen är tydligare och har brutits ner i fokusområden vilket ökar förståelsen. Det finns också tydligt beskrivet ansvarsförhållanden för varje utveckling vilket är bra.

Stockholm Vatten och Avfall ser sig kunna uppfylla det som programmet beskriver.

Stockholms Hamn AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholms Hamnar välkomnar stadsledningskontorets förslag och anser att programmet på ett bra och tydligt sätt beskriver hur arbetet med trygghets- och säkerhetsfrågor inom Stockholm stad ska bedrivas. Programmet visar vilken inriktning som bolagen ska ha samtidigt som programmet även innebär skyldigheter, vilket i förlängningen kan påverka resursmässigt.

Bolagen förväntas konkretisera och införliva programmet i sin egen verksamhet i den ordinarie verksamhetsplaneringen. Beroende på omfattningen av detta arbete och utvecklingen inom vissa områden kan säkerhetsorganisationen komma att behöva ses över. Det finns en hel del utpekade funktioner som Stockholms Hamnar redan har idag men vissa frågor har Stockholms Hamnar hittills inte arbetat fullt lika mycket med.

Några av de områden som bedöms kräva ytterligare insatser jämfört med idag är:

- Rapportering till kommunstyrelsen
- Säkerhetsskydd
- Civilt försvar
- Informationssäkerhet (arbete påbörjat)

På sidan 28 framgår att bolag som berörs av säkerhetsskyddslagen ska upprätta säkerhetsskyddsavtal med berörd leverantör, i de fallen tjänst eller uppdrag som upphandlas omfattar hemliga uppgifter. Stockholms Hamnar tolkar detta som att bolagen själva kan upprätta sådana avtal, utan direkt inblandning av SLK.

På sidan 28 beskrivs även att säkerhetsskyddsarbetet ska samordnas av stadens säkerhetsskyddschef och att denne ansvarar för kontakten med säkerhetspolisen i dessa frågor. Stockholms Hamnar anser dock att det är högst relevant att varje verksamhet, åtminstone bolagen, inom staden som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen också har möjlighet att ha direktkommunikation med säkerhetspolisen i de frågor där det anses nödvändigt.

På bl.a. sidan 24 nämns att krisledningsnämnden kan ta över hela eller delar av andra nämnders ansvarsområden vid extraordinära händelser. Det framgår inte om även bolagen omfattas av detta eller ej.

Slutligen anges i definitionen av *olycka* på sidan 31 att även uppsåtligt handlande är en olycka, vilket kan ifrågasättas. Emellertid saknas referensen för detta påstående i sidfoten, vilket gör det omöjligt att hitta och läsa om definitionen i ursprungskällan.

AB Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stokab välkomnar förslaget och då särskilt det tillkommande fokusområdet vad gäller byggandet av ett gott säkerhetsskydd. Stokab tillhandahåller ett allmänt tillgängligt elektroniskt kommunikationsnät bestående av svart fiber. Bolagets verksamhet omfattas därmed av Lagen om elektronisk kommunikation och är enligt samma lag anmälningspliktig till Post- och Telestyrelsen (PTS). Genom sin verksamhet berörs Stokab även av gällande säkerhetsskyddslagstiftning. I sitt arbete vad gäller efterlevnad av denna lagstiftning genomför Stokab bl.a. en säkerhetsanalys. I säkerhetsanalys-processen ingår bl.a. att genomföra en informationsklassning samt besluta om hantering av den dokumenterade analysen. Stokabs säkerhetsanalys kommer även att granskas av PTS. Uppföljning av säkerhetsanalysen ingår i Stokabs årliga internkontroll.

I förslaget anges att säkerhetsanalysen ska förmedlas till stadens säkerhetsskyddschef. Stokab förutsätter att sådan förmedling kan ske i lämpligt format, t.ex. muntligt, för att upprätthålla tillämpliga sekretessregler. Därutöver föreslår Stokab följande språkliga korrigering för att använda korrekt terminologi när det gäller fiberinfrastruktur:

- Sidan 7, ”*brott i fiberkablar*” ändras till ”*avbrott i fiberkablar*”

Stockholm Stads Parkerings AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Parkering bidrar till ett tryggare och säkrare Stockholm genom att avlasta gatunätet och bidra till en bättre stadsmiljö. När konkurrensen om gatuutrymmet ökar i staden kommer en större andel av medborgarnas parkering ske på tomtmark. Stockholm Parkerings underjordiska garage möjliggör för den frigjorda ytan att istället användas som levande stadsmiljö. När allt fler hänvisas till att parkera i garage är det av avgörande betydelse att alla även känner sig trygga i dessa miljöer.

I övrigt har bolaget inga synpunkter.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB:s (SGAF) remissvar har i huvudsak följande lydelse: SGAF ställer sig bakom stadsledningskontorets förslag till beslut.

För SGAF är, liksom för många andra verksamheter inom staden, trygghets- och säkerhetsfrågor ett stort fokusområde. För Globenområdet har de allvarliga händelser som inträffat i Stockholm och i bolagets omvärld inneburit förändrade synsätt på säkerhetsarbetet, från huliganproblematik till att även arbeta för att motverka olika former av attacker. Arbetet med trygghet involverar många olika verksamheter och organisationer i arenaområdet, där arrangörsansvar gäller inom arenan, medan ansvaret i högre utsträckning faller på SGAF som fastighetsägare för torgen runt arenorna. Eftersom SGAF är en liten organisation föreligger ett behov av utökad samverkan med

stadens brottsförebyggande- och trygghetsfrämjande arbete och bolaget välkomnar därför det förnyade trygghets- och säkerhetsprogrammet.

S:t Erik Försäkrings AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

S:t Erik Försäkring har tagit del av remiss för stadens trygghets- och säkerhetsprogram och har följande synpunkter:

Terminologin rörande incidenter och oönskade händelser måste ses över och renodlas i programmet. Det är S:t Erik Försäkrings ståndpunkt att en oönskad händelse och incident är samma sak. I stadens system IA används riskbedömningskriterier från stadens risk- och sårbarhetsanalys (RSA) för att föra samman och skapa en koppling mellan händelsehantering/incidentrapportering och stadens RSA-process. I IA används redan begreppet händelse, vilket medför att det i systemet registreras händelser som skulle kunna bli allvarliga, mycket allvarliga och katastrofala. Dessa händelser behöver dock inte vara av samma allvarlighetsgrad som anges i programmet kopplat till allvarlig händelse. Det är olyckligt om det inte går att tydliggöra hur detta är tänkt att hänga ihop då det annars kan skapa onödig förvirring.

I programmet framgår att ett särskilt fokus ska läggas på ”riskbedömningar och åtgärder vid samhällsplanering samt ny- och ombyggnation”. Vad som avses med detta bör förtydligas. I plan och bygglagen framgår att vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till människors hälsa och säkerhet, samt risken för olyckor, översvämning och erosion. Riskbedömningar görs redan inom området och formuleringen och syftet med det fokusområdet behöver tydliggöras.

S:t Erik Försäkring förordar även att det bör skrivas in att staden ska sträva efter att minimera risker som kan realiseras i storskaliga olyckor. Storskaliga olyckor leder till större påverkan och medför oftare att stadens krishanteringsorganisationer behöver aktiveras i jämförelse med mindre vardagsolyckor. Det bör vara uttalat att Stockholms stad ska eftersträva att minimera sådana risker.

S:t Erik Markutveckling AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

S:t Erik Markutveckling AB:s uppgift är att äga och förvalta fastigheter/aktier i fastighetsbolag i syfte att främja stadens förmögenhetsförvaltning och utveckling. Bolaget äger och förvaltar kontors-, butiks och lagerfastigheter där en viktig del i den dagliga förvaltningen är att se till att hyresgäster, besökare samt entreprenörer och leverantörer känner sig trygga och säkra i bolagets fastigheter.

Bolaget arbetar idag på olika sätt med de fokusområden som finns beskrivna i programmet. Nedan följer några exempel:

- *Förebygga olyckor.* Bolaget har ett systematiskt arbete gällande tillsyn och skötsel av våra fastigheter bl.a. för att förebygga att olyckor. Om en olycka skulle inträffa har vår externa förvaltare ett systematiskt arbete för detta. Bolaget kommer 2018 rapportera incidenter i Stadens händelsehanteringssystem. Vid projekt läggs stort fokus på arbetsmiljöarbetet i byggentreprenaderna.
- *Förebygga brott.* Bolaget har också ett systematiskt arbete för att

förebygga att brott. I de fastigheter där det föreligger risker för brott finns även extern bevakning. Det är en viktig del i bolagets aktiva förvaltning att våra hyresgäster och besökare ska känna sig trygga i och runt våra fastigheter. Utveckling för oss är att ha närmare kontakt med stadsdelsförvaltningarna i respektive närområden kring frågan.

- *Bygga motståndskraft och krishanteringsförmåga.* Bolaget deltar i Stadens årliga risk- och sårbarhetsanalysarbete och rapporterar årligen in större risker till bolagets styrelse. För dessa risker finns även en långsiktig handlingsplan. Bolaget har för respektive fastighet en krishanteringsplan som arbetats fram tillsammans med vår externa förvaltare. Inom bolaget pågår ett arbete att dokumentera hur bolaget kommunicerar internt inom Staden i det fall det uppstår en kris inom bolaget eller på bolagets fastigheter.

S:t Erik Markutveckling anser att förslaget till Trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 ger ett bra stöd för bolaget att fortsätta arbeta med fokusområdena i enlighet med ovan.

Bolaget har i övrigt inga ytterligare synpunkter på förslaget.

Stockholm Business Region AB:s (SBR) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SBR delar stadsledningskontorets uppfattning att individens trygghet och säkerhet utgör kärnan då allt i stadens trygghets- och säkerhetsarbete, direkt eller indirekt, handlar om att värna de individer som bor, verkar och vistas i vår stad. Att detta förutsätter att viktiga funktioner och verksamheter som staden ansvarar för fungerar väl och kan levereras utan avbrott, att vi skyddar vår miljö och egendom samt att staden upprätthåller grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

SBR ser positivt på förslaget till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 och har inget övrigt att anföra.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen anser att det är av yttersta vikt att staden arbetar för att begränsa mängden av styrdokument, inklusive anvisningar, och att de program som revideras hålls korta och koncisa. Mängden styrdokument och deras respektive omfattning försvårar styrning och uppföljning av verksamheterna. Framför allt försvårar det för verksamheterna att prioritera och framgångsrikt kunna hantera mängden av styr signaler

Koncernledningen anser att ett mer framgångsrikt sätt, både utifrån styrnings- som verksamhetsperspektiv, är att utveckla budgeten för Stockholms stad för att få fram de mål och ramar som verksamheterna ska förhålla sig till.

Koncernledningen anser att det varit ändamålsenligt om Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram utformats som ett ramverk, som ger varje verksamhet, bolag som nämnd, möjlighet att inom sina respektive verksamhetsområden utforma anpassade aktiviteter och koppla verksamhetsanpassade riktlinjer. . Staden bör i det fortsatta utvecklingsarbetet söka *en* gemensam struktur för stadsövergripande program för att verksamheten snabbt ska kunna fokusera och ta till sig innehållet. Stadens personalpolicy utgör ett utmärkt exempel på ett kort, koncist,

flexibelt och tidlöst ramverk, som koncernledningen anser kan utgöra en mall för andra program.

Det finns delar i programmet där koncernledningen har synpunkter utifrån moderbolagets roll och uppdrag, och utifrån att Stockholms Stadshus AB äger alla bolag inom bolagskoncernen. Vissa delar av det som koncernledningen lyfter i detta remissvar anser koncernledningen hade varit önskvärt och mer effektivt om det hade hanterats i ett tidigare skede. Koncernledning är gärna med och stödjer stadsledningskontoret i det fortsatta arbetet. För att lyfta fram ett gott exempel på effektiv samverkan mellan stadsledningskontoret och koncernledningen kan nämnas framtagandet av stadens upphandlingsprogram. Koncernledningen blev tidigt involverad i såväl de övergripande strukturerna som de specifika detaljerna. Ett sådant arbetssätt anser koncernledningen kan utgöra en bra form för andra program, dels för att spara tid för alla parter, och dels för att säkerställa att de program som tas fram är korrekta och anpassade för stadens olika verksamheter.

Koncernledningen delar de synpunkter som Stockholms Hamn lyfter fram. Programmet visar vilken inriktning som bolagen ska ha samtidigt som programmet även innebär skyldigheter, vilket i förlängningen kan påverka resursmässigt. Bolagen förväntas konkretisera och införliva programmet i sin egen verksamhet i den ordinarie verksamhetsplaneringen. Beroende på omfattningen av detta arbete och utvecklingen inom vissa områden kan säkerhetsorganisationen för vissa bolag med känslig verksamhet komma att behöva ses över. Koncernledningen anser att det är av högsta vikt att det genomförs en konsekvensanalys av programmets effekter och att dessa stäms av med berörda verksamheter innan det verkställs.

Nedan följer specifika synpunkter på programmet.

- Gällande avsnittet ”Uppföljning av programmet”, vilket det även står om i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande; Stockholms Stadshus AB ansvarar för uppföljning av bolagens arbete inom bolagskoncernen. Kommunstyrelsen ansvarar för den samlade uppföljningen av programmets olika delar. När det rör bolagen ska det ske i ”...samråd med Stockholms Stadshus AB”. Koncernledningen vill att det ska framgå tydligt eftersom det riskerar att blir en sned och suboptimerande styrmodell om rollerna inte är klara.

- En nyhet i programmet är att som komplement till den mer övergripande riskbilden ska samtliga nämnder och bolagsstyrelser ansvara för att fördjupade lägesbilder upprättas avseende olyckor och brott. Koncernledningen anser att den RSA-process som samtliga bolag och nämnder arbetar i, i så fall bör utvecklas istället för att det ska utvecklas en parallell rapportering/redovisning.

- På sidan 3 framgår att ”Programmets anvisningar fastställs av stadsdirektör.” om dessa även ska gälla bolagen bör det stå stadsdirektör tillika VD för bolagskoncernen.

- På sidan 23 står att ”Situationer som bedöms kräva centrala

prioriteringar av resurser och en central inriktning ska samordnas av stadens centrala krisledning (CKL) enligt en förutbestämd eskaleringsordning.” Eskaleringsordningen behöver tydliggöras.

- På sidan 23 står att ett utvecklingsområde under programperioden är att rapportering av incidenter kopplat till otillåten påverkan, hot och våld ska stärkas inom samtliga berörda nämnder och bolag. I vilken form rapporteringen ska stärkas behöver förtydligas. Om det exempelvis syftar på stadens incidentrapporteringssystem bör detta framgå.

- På sidan 24, bör det tillägg göras beträffande information om händelseutvecklingen till ”nämnds ordförande” så att ”styrelseordförande” finns med avseende stadens bolag som istället för nämnd har en styrelse. Vidare är det viktigt att rollerna tydliggörs. Stockholms Stadshus AB är moderbolag i en legal bolagskoncern, där varje bolag är en egen juridisk person samt egna arbetsgivare. Stockholms stad, med alla dess verksamheter, är en juridisk person. I vissa fall kan Stockholm Stadshus AB, som moderbolag, ha en särställning i en viss fråga, i vissa fall kan det enskilda bolaget ha en särställning som juridisk person. I vissa fall har koncernen en särställning. Det gäller att berörda parter och i synnerhet denna typ av program har koll på grundförutsättningarna. Stadsdirektören är tillika VD för Stockholms Stadshus AB. Det bör tydligt framgå.

- Det är positivt att programmet har som ambition att lyfta in olika aktiviteter och perspektiv, men vid stadsövergripande program blir de många generella skrivningarna otydliga och bidrar därmed till att försvåra styrningen. I programmet ställs det t.ex. krav på bolagen att bidra till att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Här behövs förtydligande hur bolagen kan bidra i detta arbete.

- Korrekt terminologi när det gäller fiberinfrastruktur. Sidan 7, ”*brott i fiberkablar*” ska ändras till ”*avbrott i fiberkablar*”.

- På bl.a. sidan 24 nämns att krisledningsnämnden kan ta över hela eller delar av andra nämnders ansvarsområden vid extraordinära händelser. Det framgår inte att bolagen är egna juridiska personer, men förväntas ingå i arbetet där de omfattas, har ett ansvar och kan bidra till lösningar.

- Under fokusområde 5, sidan 28, bör den kommande dataskyddsförordningen GDPR som träder i kraft i maj 2018 och ersätter PuL inkluderas i arbetet för att säkra programmets aktualitet.

- På sidan 28 framgår att bolag som berörs av säkerhetsskyddslagen ska upprätta säkerhetsskyddsavtal med berörd leverantör, i de fallen tjänst eller uppdrag som upphandlas omfattar hemliga uppgifter. Koncernledningen utgår ifrån att bolagen

själva upprättar sådana avtal, vilket bör förtydligas.

- På sidan 28 beskrivs även att säkerhetsskyddsarbetet ska samordnas av stadens säkerhetsskyddschef och att denne ansvarar för kontakten med säkerhetspolisen i dessa frågor. Koncernledningen anser dock att det är högst relevant att varje verksamhet, åtminstone bolagen, inom staden som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen har direktkommunikation med säkerhetspolisen i de frågor där det anses nödvändigt.

- I definitionen av *olycka* på sidan 31 anges att även uppsåtligt handlande är en olycka, vilket kan ifrågasättas. Emellertid saknas referensen för detta påstående i sidfoten, vilket gör det omöjligt att hitta och läsa om definitionen i ursprungskällan.

- I förslaget anges att säkerhetsanalysen ska förmedlas till stadens säkerhetsskyddschef. Koncernledningen förutsätter att sådan förmedling kan ske i lämpligt format, t.ex. muntligt, för att upprätthålla tillämpliga sekretessregler.

- Terminologin rörande incidenter och oönskade händelser måste ses över och renodlas i programmet. Det är S:t Erik Försäkrings ståndpunkt att en oönskad händelse och incident är samma sak. I stadens system IA används riskbedömningskriterier från stadens risk- och sårbarhetsanalys (RSA) för att föra samman och skapa en koppling mellan händelsehantering/incidentrapportering och stadens RSA-process. I IA används redan begreppet händelse, vilket medför att det i systemet registreras händelser som skulle kunna bli allvarliga, mycket allvarliga och katastrofala. Dessa händelser behöver dock inte vara av samma allvarlighetsgrad som anges i programmet kopplat till allvarlig händelse. Det är olyckligt om det inte går att tydliggöra hur detta är tänkt att hänga ihop då det annars kan skapa onödig förvirring.

- I programmet framgår att ett särskilt fokus ska läggas på ”riskbedömningar och åtgärder vid samhällsplanering samt ny- och ombyggnation.” Vad som avses med detta bör förtydligas. I plan och bygglagen framgår att vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till människors hälsa och säkerhet, samt risken för olyckor, översvämning och erosion. Riskbedömningar görs redan inom området och formuleringen och syftet med det fokusområdet behöver tydliggöras.

- S:t Erik Försäkring förordar även att det bör skrivas in att staden ska sträva efter att minimera risker som kan realiseras i storskaliga olyckor. Storskaliga olyckor leder till större påverkan och medför oftare att stadens krishanteringsorganisationer behöver aktiveras i jämförelse med mindre vardagsolyckor. Det bör vara uttalat att Stockholms stad ska eftersträva att minimera

sådana risker,

- Under fokusområde 1 framgår under uppföljning att nämnder och bolagsstyrelser har dokumentation som beskriver hur det systematiska brand- och olycksförebyggande arbetet bedrivs och följs upp. Koncernledningen ställer sig frågande till om även verksamheter som inte förvaltar fastigheter ska förväntas ta fram dokumentation för systematiskt brandförebyggande arbete.

- I tjänsteutlåtandet framgår att den upplevda oron för brott och otryggheten i det egna bostadsområdet är högre hos stadens kvinnor än män och att dessa skillnader ska beaktas vid val av åtgärder och insatser. Detta perspektiv är dock inte nämnt i programmet.

Koncernledningen är sammantaget positiv till att staden har ett aktivt trygghets- och säkerhetsarbete som formuleras i ett stadsövergripande program. Programmets ambition att ge en tydlig bild av vilken riktning nämnderna och bolagen ska ta, samt hur de kan stärka stadens trygg- och säkerhetsarbete är positiv. Vilket ansvar som ligger på nämnd respektive bolag framgår tydligare. Flera av bolagen framhåller att i jämförelse med programmet för 2013-2016, är det nu föreslagna programmet tydligare genom bl.a. den nedbrytning i mål och fokusområden som gjorts.

De snabba förändringar som sker i omvärlden och som påverkar stadens brottsförebyggande- och trygghetsfrämjande arbete gör att behoven av samverkan ökar mellan bolag och förvaltningar, med stöd av stadsledningskontorets säkerhetsavdelning. Den arbetsmodellen känns rätt att utveckla.

Koncernledningen ser fram emot en fördjupad samverkan med stadsledningskontoret i dessa frågor framöver, både på praktisk och strategisk nivå, och välkomnar det förnyade trygghets- och säkerhetsprogrammet, inkluderande de ändringsförslag som lagts fram ovan.

Storstockholms Brandförsvaret

Storstockholms Brandförsvares yttrande daterat den 29 november 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Generellt

SSBF ser det som mycket positivt att Stockholm stad i sitt trygghets- och säkerhetsprogram tar ett helhetsgrepp kring dessa frågor. Att programmet även lyfter olycksförebyggande frågor kopplat till LSO ses som mycket positivt.

Enligt LSO ska alla kommuner ha ett handlingsprogram dels för den olycksförebyggande verksamheten men också för räddningstjänstverksamheten. SSBF:s handlingsprogram³ utgör samtliga medlemskommuners handlingsprogram för

³ Storstockholms brandförsvares handlingsprogram för åren 2016-2019, Dnr: 103-310/2014

räddningstjänstverksamheten, men endast en delmängd av medlemskommunernas handlingsprogram inom den olycksförebyggande verksamheten. Detta betyder att SSBF:s handlingsprogram bör kompletteras med ett eget kommunalt handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet, vilket nu görs enligt Stadens trygghets- och säkerhetsprogram.

Ovan betyder i praktiken att SSBF i sitt grunduppdrag endast utför en viss del av medlemskommunernas totala olycksförebyggande arbete, vilket kan ses som ett komplement till kommunernas annars bredare olycksförebyggande insatser. SSBF:s olycksförebyggande fokus är i första hand på bränder och i andra hand på övriga olycksrisker som föranleder räddningsinsats. Detta betyder att det finns flera olycksförebyggande aktiviteter som inte SSBF fokuserar på, men som kan vara viktiga att arbeta med inom en kommun. Ett exempel på detta är fallolyckor. Exakt gränsdragning mellan Stadens och SSBF:s olycksförebyggande åtaganden är inte entydigt, vilket ställer krav på att en samverkan mellan SSBF och Staden behövs. Denna samverkan kan ge möjlighet till goda synergieffekter.

SSBF tog under 2016 fram ett Riskhanteringskoncept⁴ som bl.a. belyser ovan diskussion. Med hänsyn till detta samverkar gärna SSBF med Staden inom området ”olycksförebyggande arbete”, men även inom områdena ”kartläggning av olycksrisker (Riskbild)” och ”krishantering”. Dessa tre områden nämns i trygghets- och säkerhetsprogrammet och kommenteras särskilt i nästkommande avsnitt.

Samverkan inom det olycksförebyggande arbetet

Det mest effektiva olycksförebyggande arbetet, anser SSBF, sker lokalt inom en kommun. Exempelvis, det är personalen vid ett äldreboende som först kan se riskbeteenden hos de äldre som bor där, exempelvis tecken på sängrökning. Och det är den lokala brandskyddsansvariga på skolan som kan identifiera att en branddörr inte stänger tätt i ett tidigt skede.

SSBF arbetar just nu med att försöka få en mer lokal koppling i vårt olycksförebyggande arbete. Vi kallar uppdraget ”lokal samverkan” och i huvudsak går det ut på att skapa ett kontaktnätverk mellan oss på brandförsvaret och våra medlemskommuner i olycksförebyggande frågor. Vi grupperar en brandinspektör, en brandingenjör och en brandstationschef mot våra olika medlemskommuner. I Stockholms fall blir det lite speciellt eftersom det finns flera stadsdelsförvaltningar förutom andra sakområdes förvaltningar och bolag. SSBF har gärna en dialog om hur Staden ser att detta kontaktnät bör utformas framöver, och hur vi kan gå vidare med detta uppdrag, i syfte att stärka den lokala samverkan.

Ett annat uppdrag som SSBF kommer driva framöver kallar vi ”Community Safety”. Detta blir en vidareutveckling efter att vi förankrat vår lokala koppling i och med ”lokal samverkan”. ”Community Safety” är ett koncept som kommer från England och handlar om lokal rådgivning och utbildning särskilt kopplat till brandskydd. Den lokala samverkan utgör ett skelett med nätverk och ”Community Safety” en metod för att nå olycksförebyggande effekter genom nätverket.

Samverkan om att kartlägga olycksrisker (riskbild)

⁴ Riskhanteringskoncept, Dnr: 103-1143/2016

SSBF arbetar intensivt med att kartlägga olycksrisker. Detta är en viktig del av vårt strategiska arbete för att kunna inrikta vår verksamhet rätt. Här ska betonas att vårt fokus är olyckor som leder till räddningsinsats. Det är vid dessa olyckor som vi kan samla in statistik, få erfarenheter och lära oss genom händelserapporter och olycksutredningar. Därför borde det vara naturligt att SSBF och Staden samarbetar med informationsutbyte kopplat till riskbilden. SSBF ger redan Staden statistik kring inträffade händelser, men vi utför också egen kartläggning utöver statistiken. Just nu håller vi på att ta fram en metod för att ”analysera samhällets riskbild” (med hänsyn till olyckor som föranleder räddningstjänst), som vi snart ska testa. Denna analys kommer att utgöra en av grunderna för SSBF:s nästa handlingsprogram.

Samverkan inom krishantering

Krishantering är en mycket aktuell fråga i och med omvärldsläget. I Riskhanteringskonceptet identifierade vi detta som ett utvecklingsuppdrag som SSBF behöver arbeta vidare med, särskilt i samverkan med medlemskommunerna. SSBF:s och Stadens förmåga att hantera kriser sitter ihop, varför samverkan är nödvändig.

Slutsats

Den stora delen i detta yttrande består av en diskussion om samverkansmöjligheter. SSBF anser att Stadens Säkerhets- och trygghetsprogram utgör en mycket bra stomme och inriktning för framtida arbete i dessa frågor. När programmet är beslutat är det dock viktigt att det leder till fortsatta praktiska åtgärder som kan ge en ökad kommunal förmåga för att minska konsekvenserna och risken för olyckor. Det är här fortsatt tvärasektoriell samverkan blir viktig, för att kunna nå effektiva framtida åtgärder.

SSBF vill bjuda in till fortsatt samverkan.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Johanna Sjö m.fl. (alla M), Gulan Avci (L) och Johan Fälldin (C) enligt följande.

1. att förvaltningens förslag till beslut godkänns delvis
2. att därutöver anföras följande:

Kraftfulla insatser krävs för att en stad av Stockholms storlek ska upplevas som en trygg och säker stad för alla som bor och vistas här. Stockholms stad har ett stort behov av och en förpliktigande skyldighet att värna sina invånare och besökare och att direkt eller indirekt göra det yttersta för att minimera stadens sårbarhet. I Stockholm går många olika intressen samman på nationell, regional och lokal nivå vilket ställer höga krav på styrning, samordning och samverkan vid oönskade händelser, både inom staden och med berörda aktörer på samtliga nivåer. Det gäller att risker och sårbarheter nog analyseras i syfte att bedriva insatser som är förebyggande samt ha bearbetade strukturer för att vidta direkta och konkreta säkerhets- och trygghetsåtgärder då oönskade och oväntade händelser inträffar. Därför är Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram ett mycket viktigt styrdokument som bygger vidare på nuvarande trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016.

Mycket har dock hänt i staden vad gäller trygghet och säkerhet sedan det nuvarande programmet antogs 2013. Fredagen den 7 april drabbades Stockholm av ett fruktansvärt terrordåd där fem personer miste livet och flera skadades. Resultat från Stockholm stads trygghetsmätning 2017 visar att otryggheten bland stockholmarna växer inom i stort sett alla områden. Särskilt i vissa stadsdelar ökar otryggheten, främst i Järvaområdet. Var fjärde person är orolig för att gå ut sent i området eller avstår helt från att gå ut ensam på kvällarna i Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista. Oron för att utsättas för våld eller överfall i den offentliga miljön ökar över hela staden. Brottsligheten har förändrats snabbt under de senaste åren. Stockholm och Sverige sticker allt mer ut i statistiken vad gäller skjutningar och våldsbrott. Det är ett underkännande av politiken som förs av den sittande socialdemokratiska ledda majoriteten som inte tagit stockholmarnas otrygghet på allvar. Det är djupt otillfredsställande att Stockholms stad i dag har ett politiskt styre som inte förmår att agera utan bara klarar av att reagera när det väl är för sent.

Bland det viktigaste som kan göras är att tillskapa ett förstärkt och fördjupat samarbete mellan samhällets olika aktörer. Det kan röra sig om samordnade insatser mellan polis, staden i stort, arbetsförmedling, socialtjänst, civilsamhället, skola, kriminalvård och andra aktörer. Grunden är att staden själv är en viktig aktör. Samordnade kommunala insatser är en förutsättning för fungerande förebyggande åtgärder.

Vi kommer aldrig att acceptera att människor i delar av Stockholm får sin frihet begränsad på grund av otrygghet. Vi vill till 2025 halvera den upplevda otryggheten i de stadsdelar där otryggheten är som störst. På otrygga platser där statens polisåtaganden inte räcker till vill vi genom fler kommunala ordningsvakter med utökade befogenheter och fler trygghetskameror återställa tryggheten.

Vi vill inrätta en central trygghetsjour dit lokala handlare och boende kan vända sig dygnet runt för att tillfälligt öka närvaron av lokala ordningsvakter. Vi vill utveckla stadens trygghetsskapande arbete och i samverkan med civilsamhället, företag och övriga aktörer genomföra lokal platssamverkan för att utveckla attraktiva och trygga stadsdelar i hela Stockholm. Vi vill också att staden ska vara pådrivande gentemot statsmakterna för att stärka rättsstatens närvaro med polis, åklagare, domstolar och socialtjänst. Nolltolerans mot klotter, skadegörelse och nedskräpning ska gälla.

Det finns delar i trygghets- och säkerhetsprogrammet som behöver förtydligas eller utvecklas för att det ska vara ett väl fungerande styrande verktyg i det förebyggande trygghets- och säkerhetsarbetet. Det gäller framför allt uppföljningen av analyser, åtgärder och resultat. Men även andra delar.

Funktionen informationssäkerhetssamordnare för nämnder och bolag finns med i nuvarande trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013-2016 men inte med i det föreslagna trygghets- och säkerhetsprogrammet vilket är en brist.

Relationen mellan fackförvaltningar och stadsdelsförvaltningar behöver tydliggöras ytterligare i delar av programmet. I fokusområde olycksförebyggande föreslås stadsdelsnämnderna få i uppdrag att ansvara för samordning inom det geografiska stadsdelsområdet. Motsvarande förtydligande saknas inom fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete och krisberedskap.

Programmet lyfter fram ett antal risk- och lägesbildrapporter som ska rapporteras av nämnderna till tertialrapport två. Det är inte helt tydligt i programmet hur dessa tre lägesbildsrapporteringar sammanfaller eller skiljer sig åt. Ett förtydligande kring utformning, rapporteringsformer och gränssnitt mellan samtliga lägesbilderna vore önskvärt.

Hot, våld och försök till otillåten påverkan mot offentligt anställda är ett växande problem, och staden är inte förskonad från detta. Stadens anställda har rätt till en säker och trygg arbetsmiljö när de utför sitt arbete i stockholmarnas tjänst. Den personal som blir utsatt har rätt till stöd.

De konkreta aktiviteter som programmet föreslår är av övergripande förebyggande och uppföljande karaktär, såsom riskanalys, utbildningsinsatser och incidentrapportering. De bör kompletteras med krav på att särskilt utsatta nämnder eller verksamhetsområden har fördjupade handlingsplaner för att stötta personal som utsätts för hot och våld.

Vi lever i en tid där spridning av falsk information sätter offentliga aktörers kommunikationsarbete under starkt tryck. I synnerhet i samband med särskilda händelser finns det makter och aktörer som kan ha ett intresse av att sprida en felaktig bild av vad som händer i staden. Därför borde en förstärkt förmåga till

omvärldsbevakning och kriskommunikation ta en större plats i arbetet med att bygga motståndskraft och civilförsvarsförmåga.

Ett säkert och tryggt Stockholm handlar om att skapa en sammanhängande stad. Allt för många bor idag i sina lokala områden utan att besöka eller röra sig utanför den egna stadsdelen. Genom att bygga ihop och förtäta i ytterstaden skapas en sammanhängande stad. En större blandning av boendeformer där fler bostadsrätter byggs i hyresrättstäta stadsdelar är avgörande för att utanförskapsområdena ska växa socialt och ekonomiskt.

För att skapa levande och trygga stadsdelar i hela Stockholm måste staden arbeta lokalt med handlare och boende så att det finns förtroende och framtidstro i områden som är brottsutsatta och upplevs som mycket otrygga. Att skapa levande stadsdelar över hela staden med lokala handlare och en känsla av samhörighet och stolthet. Allt för många lokala handlare och butiker stänger, eller begränsar, idag sina öppettider i centrum så som i Husby, Rinkeby och Tensta. De lokala butiksägarna ger upp. Kriminalitet och företagsklimat behandlas ofta som två separata frågor. Men vetenskapliga studier har pekat på att kriminalitet är en av de faktorer som tydligt påverkar företagandets förutsättningar. Här måste Stockholms stad ta ett krafttag och en tydlig vision för ökad trygghet, inte minst i ytterstaden och Järvaområdet. Alliansen vill därför se en tydlig handlingsplan från Stockholms stad med konkreta insatser och åtagande för att trygga lokala handlares situation, men också skapa förutsättningar för dem att fortsätta etablera sig och verka i lokala centrum.

Vi vill utveckla Stockholm till att bli en trygg och säker stad där människor ska kunna röra sig ute och inte begränsas av att de inte upplever sig säkra.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av Joakim Larsson m.fl. (alla M) och Abit Dundar (L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Richard Bengtsson m.fl. (alla L) och Henrik Sjölander m.fl. (alla M), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (alla S), Åke Askensten m.fl. (alla MP) och Mehdi Oguzsoy (V) enligt följande.

Vid kriser, allvarliga och extraordinära händelser ska hänsyn tas till invånare som är särskilt utsatta på grund av begränsad rörlighet med anledning av exempelvis ålder eller funktionsnedsättning. Staden måste ytterligare stärka samarbetet med andra berörda myndigheter så att dessa får det stöd de behöver även vid kriser.

Idrottsnämnden

Reservation anfördes av Bo Sundin m.fl. (alla M), Daniele Fava (L) samt Mikael Valier (KD) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av Rasmus Jonlund m.fl. (alla L) och Sophia Granswed Baat m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Kyrkogårdsnämnden

Reservation anfördes av Annette Lundquist Larsson m.fl. (alla M) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (alla M) och Joar Forssell m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Servicenämnden

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (alla M), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Andréa Ström m.fl. (alla L) och Frida Johansson Metso m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Lindhagen m.fl. (alla MP) och Rana Carlstedt m.fl. (alla S) och Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (alla V), enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Att människor som bor och vistas i Stockholm kan känna sig trygga i sin vardag och leva ett liv i frihet är en grundsten i det hållbara samhället. Vi ser idag att den upplevda otryggheten i många delar av staden ökar, något som vi i den rödgrönrosa majoriteten tar på största allvar. I budget för 2018 föreslår vi därför flertalet åtgärder, bland annat en trygghetsfond på 200 mnkr över två år och ytterligare satsningar på socialtjänstens förebyggande och avhjälpande arbete. En annan viktig del i det fortsatta arbetet för ökad trygghet är det nya trygghets- och säkerhetsprogram som stadsledningskontoret har arbetat fram. Vi välkomnar den ambitiösa ansatsen som finns i programmet. Därtill ser vi två frågor som skulle kunna belysas ytterligare i programmet.

Stadens anställda är en viktig resurs i det trygghetskapande arbetet. Att utsättas för hot och våld i tjänsten är tyvärr något som förekommer, därför är det bra att arbetet för att förebygga detta är ett av programmets fokusområden. Men stadens anställda kan också hamna i situationer där de i sin tjänst blir vittne till brott som begås mot andra. Att ge stöd till dessa är viktigt ur stadens arbetsgivarperspektiv, vilket skulle kunna tydliggöras i programmet.

Programmet tar upp våldsbejakande extremism och gängkriminalitet under fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete. Vi instämmer i att det arbetet är oerhört viktigt, men tycker också att programmet bör beröra frågor som rör annan typ av våld i det offentliga rummet samt våld som utövas i nära relationer och i en hederskontext. Dessa former av våld bidrar också till otrygghet, både på allmän plats och i det egna hemmet – platsen där var och en ska kunna känna sig som allra tryggast.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Joakim Larsson m.fl. (alla M), Björn Ljung (L) och Erik Slottnér (KD) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Cecilia Brinck m.fl. (alla M) och Sigrid Rydell Johnson m.fl. (alla L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Maria Jansson (Fi), enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Alla människor som bor och är verksamma i vår stad ska vara trygga. Ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för brott, våld eller hot.

Utbildningsnämnden har ett särskilt ansvar för att skolpersonal och elever ska vara trygga och Feministiskt initiativ välkomnar ett program som tar ett helhetsgrepp för stadens säkerhets- och trygghetsarbete.

Feministiskt initiativ vill dock poängtera att stadens trygghetsmätning 2017 visar på skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelser av otrygghet och oro för att bli utsatt för brott. Mot bakgrund av den pågående #metoo rörelsen har många berättelser om sexuella trakasserier och övergrepp blivit offentliga. Många berättelser vittnar om att kommunala verksamheter som exempelvis skolan, utbildningsnämndens ansvarsområde, inte är en fredad plats för denna typ av övergrepp.

Sexuella trakasserier, sexuella övergrepp och mäns våld mot kvinnor är en specifik form av brott som utgör en viktig orsak till kvinnors otrygghet. Denna typ av brott, våld och hot förtjänar att specificeras i rapporten, för att markera att staden tar dessa frågor på allvar när staden vill öka tryggheten för alla medborgare och alla anställda.

I arbetet för en trygg och säker stad behöver jämställdhetsperspektivet vara centralt.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av Sofia Modigh (KD), Dennis Wedin m.fl. (alla M) och Johan Hjelm (L), enligt följande.

Se reservation anförd under arbetsmarknadsnämnden.

Överförmyndarnämnden

Reservation anfördes av Berthold Gustavsson m.fl. (alla M), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Rana Carlstedt m.fl. (alla S) och Uno Olofsson (MP), enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Att människor som bor och vistas i Stockholm kan känna sig trygga i sin vardag och leva ett liv i frihet är en grundsten i det hållbara samhället. Som arbetsgivare har staden en viktig uppgift att fylla när det gäller trygghet och säkerhet för stadens anställda. Att utsättas för hot och våld i tjänsten är tyvärr något som förekommer.

Överförmyndarnämndens personal är en av de grupper av anställda inom staden som är särskilt utsatt. Därför är det bra att arbetet för att förebygga hot och våld i tjänsten är ett av programmets fokusområden. I nämnden kommer vi alltid att prioritera att personalen har en trygg och säker arbetsmiljö. Stadens anställda kan också hamna i situationer där de i sin tjänst blir vittne till brott som begås mot andra. Att ge stöd till dessa är viktigt ur stadens arbetsgivarperspektiv, vilket skulle kunna tydliggöras i programmet.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (alla M) och Hanna Wistrand (L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Ulf Walther m.fl. (alla S), Ola Gabrielsson m.fl. (alla MP) Lars Sterneby (V), enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Alla människor som bor och är verksamma i vår stadsdel vara trygga. Ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för brott. Stadsdelsnämnden ansvarar för trygghetsarbetet inom sina respektive verksamhetsområden och vi välkomnar ett program som tar ett helhetsgrepp för stadens säkerhet- och trygghetsarbete.

Vi vill därtill framföra att jämställdhetsperspektiv i programmet behöver belysas tydligare för att kopplas samman med stadens trygghetsmätning 2017. Mätningen visade på skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelser av otrygghet och oro för att bli utsatt för brott.

Stadens trygghetsmätning visar att den upplevda oron för brott och otryggheten i det egna bostadsområdet är högre hos stadens kvinnor än män. Det gäller även i Enskede-Årsta-Vantör och vill lyfta fram att arbetet för att öka tryggheten för kvinnors utsatthet för sexuella övergrepp, ofredanden och våld i nära relationer behöver belysas som faktor till otrygghet.

Det gäller i såväl det offentliga rummet, hemmet och i sin roll som anställd i staden. I arbetet för en trygg och säker stad behöver jämställdhetsperspektivet vara centralt.

Reservation anfördes av Gustav Johansson m.fl. (alla M) och Peter Backlund (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M) och Peter Öberg (L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abit Dundar m.fl. (alla L), Tita Bergquist m.fl. (alla M) och Hans Tjernström (C) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Elisabeth Bäckström m.fl. (alla M), Helen Jäderlund Eckardt (L), Bertil Pelland (C) och Carina Franke (KD) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Joel Laurén m.fl. (alla M) och Maria Johansson m.fl. (alla L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Petra Gardos Ek m.fl. (alla M), Fredrik Adolfsson (C) och Margita Jacobsson (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Benjamin Dousa m.fl. (alla M) och Banar Sabet (C) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Elvir Kazinic (S) och Martin Michel (MP) enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. Att människor som bor och vistas i Stockholm kan känna sig trygga i sin vardag och leva ett liv i frihet är en grundsten i det hållbara samhället. Vi ser idag att den upplevda otryggheten i många delar av staden ökar, något som vi i den rödgrönrosa majoriteten tar på största allvar. I budget för 2018 finns därför flera åtgärder, bland annat en trygghetsfond på 200 mnkr över två år och ytterligare satsningar på socialtjänstens förebyggande och avhjälpande arbete. En annan viktig del i det fortsatta arbetet för ökad trygghet är det nya trygghets- och säkerhetsprogram som stadsledningskontoret har arbetat fram. Vi välkomnar den ambitiösa ansatsen som finns i programmet. Därtill ser vi två frågor som skulle kunna belysas ytterligare i programmet.

Stadens anställda är en viktig resurs i det trygghetsskapande arbetet. Att utsättas för hot och våld i tjänsten är tyvärr något som förekommer. Därför är det bra att arbetet för att förebygga detta är ett av programmets fokusområden. Men stadens anställda kan också hamna i situationer där de i sin tjänst blir vittne till brott som begås mot andra. Att ge stöd till dessa är viktigt ur stadens arbetsgivarperspektiv, vilket skulle kunna tydliggöras i programmet.

Programmet tar upp våldsbejakande extremism och gängkriminalitet under fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete. Vi instämmer i att det arbetet är oerhört viktigt, men tycker också att programmet bör beröra frågor som rör annan typ av våld i det offentliga rummet samt våld som utövas i nära relationer och i en hederskontext. Dessa former av våld bidrar också till otrygghet, plats och i det egna hemmet – platsen där var och en ska kunna känna sig som allra tryggast.

Den största utmaningen är att alla åtgärderna måste genomföras samtidigt. Att börja med ombyggnation och upprustning för att sedan satsa på sociala, ekonomiska

eller arbetsmarknads-insatser har på många håll i världen där liknande projekt genomförts, visat sig misslyckas.

Det föreslagna programmet ger stadsdelsnämnderna många uppgifter som ska återrapporteras i anslutning till tertialrapport 2. Arbetet med detta förtydligas lämpligen i de lokala utvecklingsprogrammen som varje stadsdelsnämnd utarbetar.

Exempel på detta finns under fokusområde 2: Förebygga brott. En viktig del i det brottsförebyggande arbetet är att skapa trivsamma och trygga utemiljöer. Den fysiska miljö i vår stadsdel upplevs av många som otrygga och ovärdiga. Våra utemiljöer, mötesplatser och centrum som vi passerar mellan hemmet, T-banan och jobbet, har inte genomgått någon större ombyggnad sedan 30 år tillbaka. Allmännyttan, trafikkontoret och ägaren av centrumfastigheterna måste samarbeta och avsätta medel för ett omfattande förbättringsarbete nu. Smala gångpassager, mörka gångtunnlar, dolda hörn och vrår och dålig belysning är exempel på vad som måste tas bort.

Brottsprevention handlar också om att se de otrygga barnen redan i förskolan och skolan. Barn, ofta pojkar, som uppvisar tecken på stökighet, rädsla och liknande, ska ses som ett rop på hjälp. Stödet bör ges tillsammans med barnets vårdnadshavare. Dessa extraresurser är betydligt mindre kostnads-krävande både för barnet som individ och för samhället än om barnet växt upp i tonåren utan stöd, med risk för att hamna i drogmissbruk och kriminalitet och senare utan utbildning och egenförsörjning.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Kristina Lutz m.fl. (alla M), Jessica Sjönell (L) och Gunnar Caperius (C), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Ewa Larsson m.fl. (alla MP), Claes Elmgren m.fl. (alla S) och Tina Kratz (V) enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla.

Att människor som bor och vistas i Stockholm kan känna sig trygga i sin vardag och leva ett liv i frihet är en grundsten i ett hållbart samhälle. Vi ser idag att den upplevda otryggheten i många delar av staden ökar, i Skarpnäck ökar inte otryggheten men vi ser att i synnerhet äldre och kvinnor upplever större otrygghet än män och vi kommer att intensifiera vårt trygghetsarbete. Skarpnäck sticker ut när det gäller sexuella trakasserier av flickor och unga kvinnor, ett förebyggande arbete är nu inlagt i verksamhetsplanen för 2018.

I stadens budget som helhet för 2018 finns ett antal åtgärder för att öka tryggheten, bland annat en trygghetsfond på 200 miljoner kronor över två år och utökade satsningar på socialtjänstens förebyggande och avhjälpande arbete. Skarpnäck kommer att söka medel ur fonden. En annan viktig del i det fortsatta arbetet för ökad trygghet

är det nya trygghets- och säkerhetsprogram som stadsledningskontoret har arbetat fram. Vi välkomnar den ambitiösa ansatsen som finns i programmet.

I Skarpnäck har vi arbetat strategisk länge med trygghet genom det uppmärksammade Skarpnäcksliftet, ett samarbete mellan stadsdelen, kommunala bostadsbolag och lokal polis. Ett Community work har utvecklats där även kultur och civilsamhället inkluderas. Detta förebyggande arbetssätt är enormt viktigt för att komma tillrätta med de komplexa samband som både orsakar otrygghet och skapar trygghet.

Det är viktigt att arbetsfördelning och ansvar är tydligt så att inte dubbelarbete sker och att stadsdelsnämndernas ansvar gentemot facknämnder och bolag tydliggörs.

Programmet tar upp våldsbejakande extremism och gängkriminalitet under fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete. Vi instämmer i att det arbetet är oerhört viktigt. Programmet bör också ta upp frågor som rör annan typ av våld i det offentliga rummet samt våld som utövas i nära relationer och i en hederskontext. Dessa former av våld bidrar också till otrygghet, både på allmän plats och i det egna hemmet – platsen där var och en ska kunna känna sig som allra tryggast.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Jönsson m.fl. (alla L), Elisabeth Johnsson m.fl. (alla M) och Erik Sihlberg (C) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Lorena Delgado m.fl. (alla V), Salar Rashid m.fl. (alla S) och Sara Grolander m.fl. (alla MP) enligt följande.

Stockholm ska vara en trygg och säker stad för alla. En viktig del i arbetet för ökad trygghet är det nya trygghets- och säkerhetsprogram som stadsledningskontoret har arbetat fram. Vi välkomnar den ambitiösa ansatsen som finns i programmet. Därtill ser vi ett antal frågor som skulle kunna belysas ytterligare i programmet.

Lokala utvecklingsprogram Inom det lokala utvecklingsprogrammet, LUP, sker såväl långsiktigt som kortsiktigt arbete för att öka tryggheten i stadsdelen i samverkan med andra aktörer. Detta arbetssätt är enormt viktigt för att komma tillrätta med de komplexa samband som orsakar otrygghet. Stadsdelen är samordnande i detta arbete där facknämnder och bolagsstyrelser har tydliga uppdrag att medverka.

I förslaget till trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021 nämns inte de lokala utvecklingsprogrammen, eller hur stadens olika aktörer ska förhålla sig till dessa i trygghetsarbetet. Istället inskräps en arbetsmodell där varje nämnd och bolag på det lokala planet arbetar inom sina egna ansvarsområden, det övergripande ansvaret för samordning har Kommunstyrelsen. Det framgår inte vem som har ansvar för samordning av det arbetet på stadsdelsnivå. Givet att staden nu arbetar med lokala

utvecklingsprogram borde det rimligen var stadsdelsnämnderna som har detta ansvar, och att facknämnder och bolag har i uppdrag att samverka för att ta fram lägesbild och vidta åtgärder.

Stadens anställda

Stadens anställda är en viktig resurs i det trygghetsskapande arbetet. Att utsättas för hot och våld i tjänsten är tyvärr något som förekommer, därför är det bra att arbetet för att förebygga detta är ett av programmets fokusområden. Men stadens anställda kan också hamna i situationer där de i sin tjänst blir vittne till brott som begås mot andra. Att utveckla stödet till stadens anställda, även ur aspekter som att underlätta för den som är orolig för att våga vittna, är viktigt ur stadens arbetsgivarperspektiv. Detta skulle kunna tydliggöras i programmet.

Våld i nära relationer

Programmet tar upp våldsbejakande extremism och gängkriminalitet under fokusområdet som handlar om brottsförebyggande arbete. Vi instämmer i att det arbetet är oerhört viktigt, men tycker också att programmet bör beröra frågor som rör annan typ av våld i det offentliga rummet samt våld som utövas i nära relationer och i en hederskontext Dessa former av våld bidrar också till otrygghet, både på allmän plats och i det egna hemmet - platsen där var och en ska kunna känna sig som allra tryggast.

Funktionshindrades trygghet

Funktionshindrade upplever i större utsträckning otrygghet. Funktionshinderrådet i Skärholmen menar att arbetet för att öka funktionshindrades trygghet bör ingå i programmet. Vi delar rådets mening att arbetet med funktionshindrades trygghet särskilt borde belysas i programmet.

Skydd av personuppgifter

Enligt programmet ska samtliga nämnder och bolag säkerställa att korrekt information finns tillgänglig för behöriga på ett spårbart sätt när den behövs. I detta stycke hänvisas till offentlighets- och sekretesslagen samt personuppgiftslagen. Vi vill i detta sammanhang framhålla att utgångspunkten för stadens hantering av handlingar finns i offentlighetsprincipen, formulerad i tryckfrihetsförordningens andra kapitel, som innebär att envar har rätt att ta del av allmänna handlingar. Begränsningarna finns i offentlighets- och sekretesslagen. Idag regleras även hantering av personuppgifter i personuppgiftslagen. Denna ersätts av dock av dataskyddsförordningen i maj 2018. Detta måste framgå i programmet, eftersom det ska gälla fram till 2021.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Markus Brigander m.fl. (alla M) och Bengt Porseby (L), enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Christoffer Järkeborn m.fl. (alla M) och Anne-Lie Elfven (L) enligt följande.

Se under arbetsmarknadsnämnden.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Johan Nilsson m.fl. (alla M) enligt följande.

Moderaterna vill att Stockholm ska vara en trygg och snygg stad oavsett plats eller tid på dygnet. I många delar av Stockholm råder i dag en stor otrygghet och resultatet från Stockholm stads trygghetsmätning 2017 visar att otryggheten i staden ökar, det är inte acceptabelt.

Drygt var femte invånare är orolig för att utsättas för brott, en ökning från 16 till 21 procent jämfört med Stockholms stads senaste

trygghetsundersökning från 2014. Oron är särskilt stor i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta, där en tredjedel är rädda för att utsättas för brott, respektive 39 procent. Var tionde stockholmare är rädd för att gå ut på kvällen. I Älvsjö känner 15 % av invånarna en oro för överfall eller våld utanför hemmet. Det finns en växande oro för bostadsinbrott i hela staden och var fjärde Älvsjöbo har under året känt oro för inbrott i bostaden. Nära en av fem är rädda för att utsättas för våld eller överfall i offentlig miljö. Man ser även en ökning i oron att utsättas för sexuella trakasserier eller våldtäkt från förra mätningen, 2014 var fem procent respektive åtta procent oroliga, nu är den siffran elva respektive tolv procent. Var tionde stockholmare upplever att klotter i stor utsträckning stör ordningen i området där de bor jämfört med tidigare mätning.

2016 skedde rekordmånga skjutningar i länet, och där hälften av alla mord med skjutvapen skedde i de av polisen klassade särskilt utsatta områden. För Stockholms stads del innebär det Tensta, Rinkeby och Husby. I Stockholms stad har det under årets första åtta månader skett drygt 70 olika skottlossningar och skjutningar. Tio konstaterade skjutningar har skett i region Stockholm hittills under september månad. Det innebär att fram till och med den 20 september har totalt 93 konstaterade skjutningar skett i regionen i år. De så kallade särskilt utsatta områdena står för en mycket stor del av skjutningarna.

Moderaterna har en rad åtgärder som ska öka tryggheten för alla stockholmare samt göra det svårare att vara kriminell i Stockholm. Tills fler poliser är på plats ska Stockholms stad arbeta med fler ordningsvakter för att öka säkerheten och tryggheten i stadsdelarna. Det ska inrättas en stadsövergripande trygghetsjour dit lokala handlare

och boende kan vända sig för tillfälligt öka närvaron av ordningsvakter. Detta riktar sig framförallt till lokala centrum och handlare som inte har råd att egna säkerhetsvakter ur egen kassa. Som en del i det trygghetsskapande arbetet ska kommunstyrelsen verka för att regering utökar ordningsvakternas mandat och befogenheter så att de på sikt kan avlasta polisens arbete, verka brottsförebyggande, höja den upplevda tryggheten och stävja den galopperande kriminaliteten. Stockholms stad ska även arbeta mer aktivt med kameraövervakning av särskilt utsatta platser.

Trygghet ska råda i staden oavsett bostadsadress. Otrygga miljöer och platser måste och ska fasas bort. Både den upplevda och den faktiska tryggheten hos stockholmarna ska öka. Det handlar om att ta tillbaka platsen till invånarna och investera långsiktigt. I dag finns det områden där en stor del av befolkningen undviker att gå ut kvällstid. Därför vill vi skapa mer levande platser med platssamverkan.

Genom att på specifikt utpekade platser mäta den upplevda tryggheten dag som natt samt kartlägga vilka som rör sig vid platsen över dygnet skapas förutsättningar för att förbättra upplevelsen av platsen. Genom att den offentliga och privata sektorn samverkar skapas ett helhetsansvar för platsen som genom samfinansiering ger förutsättningar för aktiviteter och lokal utveckling. Det handlar om främst fokus på renhållning, säkerhet och events. Vi vill arbeta för trygga, rena och väl upplysta stadsmiljöer. Säkerheten i Stockholms olika stadsdelar ska öka genom ett aktivt och systematiskt arbete, till exempel genom regelbundna trygghetsvandringar. En nära och strukturerad samverkan med olika föreningar som kan bidra med civilsamhällets krafter i arbetet är värdefullt, parallellt med insatser från rättsvårdande myndigheter som säkerställer efterlevnad av ordningslagen och stadens lokala ordningsföreskrifter.

Förekomsten av olagliga boplatser vittnar om en djup social utsatthet, medför oacceptabla sanitära och omänskliga villkor och skapar otrygghet i stadsmiljön. Moderaterna vill att en nollvision ska råda för olagliga boplatser, svensk lag och stadens ordningsföreskrifter ska gälla lika för alla. Staden måste arbeta målmedvetet med verksamma insatser för att förebygga etableringen av olagliga boplatser och stärka dialogen och samverkan med berörda aktörer.

Bibliotek, skolgårdar, idrottsanläggningar och simhallar ska självfallet vara platser som är fredade från stök, otrygghet och våld. Men så är tyvärr inte alltid fallet. Därför vill Moderaterna satsa på trygghetsskapande åtgärder och insatser för kommunala platser och miljöer i staden.

Alla stadsdelar i Stockholm ska ha en trygg och attraktiv stadsmiljö som uppmuntrar människor till vistelse. Är stadsmiljön nedsliten och skräpig och ger en allmänt otrivsamt känsla ökar känslan av upplevd otrygghet. Kriminalitet och otrygghet ska motverkas genom åtgärder som fysiskt bygger in trygghet i stadsmiljön: promenadvägar, belysning, växtlighet, placering av konstruktioner eller gångstråk.

Alla ska våga vara ute på kvällen i Stockholm. Mörka och otrygga platser ska lysas upp. Moderaterna vill införa en satsning på belysning, inte bara av märkesbyggnader i centrala delar av staden utan belysa även tunnlar, platser och broar i satsningen *Stockholm light night*.

Klotter, nedskräpning och skadegörelse förfular det offentliga rummet och skapar otrygghet i stadsmiljön varhelst det förekommer. Moderaterna kommer aldrig att kompromissa med att Stockholm ska vara klotterfritt och att det ska vara rent och städat på allmänna platser såsom gator, torg och parker. Nolltoleransen mot klotter ska återinföras och efterlevnaden av klotterförbudet ska prioriteras, framförallt ur ett trygghetsperspektiv. Stadens städgarantier, som innebär att städning, tömning av papperskorgar och klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan, ska förbättras. Information om stadens städgaranti ska finnas tillgänglig i anslutning till publika platser som torg, parker och grönytor.